СОНЦА:
Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 6.43, 19.25, 12.42;
Віцебск — 6.32, 19.16, 12.44;
Магілёў — 6.32, 19.15, 12.43;
Гомель — 6.32, 19.09, 12.37;
Гродна — 7.08, 19.38, 12.38;
Брэст — 7.00, 19.40, 12.40.

МЕСЯЦ:
Поўня 12 верасня

ІМЯНІНЫ:
Феафіла, Дарафея, Пятра, Домны, Яўхіма, Феакціста, Івана, Васілісы.

ЗВЯЗДА

16 ВЕРАСНЯ 1992 г. серада, № 186 (21964)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

РОЗГАЛАС

УРАГАН КОШТАМ 25 МІЛЬЁНАЎ

СМАРГОНСКІ РАЁН (І. Карней). Раённы Савет народных дэпутатаў, раённы дабрачынны фонд выступілі са зваротам да працоўных калектываў прадпрыемстваў, арганізацый, калгасаў, саўгасаў, навучальных устаноў, кааператываў, прадпрымальнікаў, рэлігійных арганізацый, усіх жыхароў горада і раёна.

6 верасня на тэрыторыю раёна прыйшла вялікая, нечаканая бяда. Раз'юшаная стыхія за некалькі хвілін зруйнавала вёску Ардашы — цэнтр калгаса «Расія». Моцна пацярпелі і бліжэйшыя населеныя пункты — Біцяняты, Чатыркі, Арляняты. Вялікі ўрон нанесены грамадскай гаспадарцы: жывёлагадоўчыя памяшканні, гаражы, склады, гумны з сенам патрабуюць поўнага або частковага аднаўлення. У Ардашах разбураны клуб, бібліятэка, пацярпеў будынак магазіна — усё тое, без чаго не можа нармальна існаваць вёска.

72 індывідуальныя гаспадаркі панеслі вялікія страты, разбураны дамы і гаспадарчыя пабудовы. Рознай цяжкасці траўмы атрымалі людзі, пацярпела жывёла, страчаны кармы, папсаваны мэбля, прадметы хатняга ўжытку — усё тое, што на працягу жыцця набывалі вяскоўцы на цяжка заробленыя грошы.

Спецыяльна створанай камісіяй падлічаны страты па кожным аб'екце. Яны перавышаюць 25 мільёнаў рублёў. Дапамогу ў аднаўленні разбуранага ўраганам аказваюць зараз каля 30 арганізацый. На аб'екты пастаўляюцца неабходныя будаўнічыя матэрыялы, у тым ліку такія дэфіцытныя, як шкло, шыфер, сталярка. Нягледзячы на і без таго цяжкае становішча ў вытворчасці, ні адна арганізацыя не адмовіла ў дапамозе. І ўжо адно гэта ўсяляе пэўны аптымізм у перспектыву адраджэння пацярпеўшых вёсак.

А тым часам у вобласці і рэспубліцы вырашаюцца пытанні выдзялення фінансавых і матэрыяльных сродкаў для пакрыцця затрат. Але каб у поўнай меры дапамагчы кожнай сям'і, іх пакуль што не хапае.

Таму раённы Савет народных дэпутатаў, раённы дабрачынны фонд звяртаюцца да ўсіх кіраўнікоў дзяржаўных прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў: справа гонару і сумлення дапамагчы суседу ў бядзе грашовымі сродкамі.

Грошы для пацярпеўшых ад стыхіі будуць прымацца ва ўсіх ашчадных касах, аддзяленнях сувязі, банках. **Разліковы рахунак у Аграпрамбанку № 700513, пры пералічэнні рабіць паметку «Стыхія».**

Першае пасяджэнне Міжпарламенцкай асамблеі:
раўненне на «вялікую сямёрку»

Спецыяльны карэспандэнт «Звязды» Аляксандр КОКТЫШ перадае з Бішкека.

Пасля поўнага і канчатковага разбурэння саюзных структур большасць рэспублік былога Саюза зразумела, што без трывалых і пастаянных узаемасувязей існаваць проста немагчыма.

Менавіта таму і адкрылася ў Бішкеку 15 верасня першае пасяджэнне Міжпарламенцкай асамблеі дзяржаў — удзельніц СНД. Не прыбылі на асамблею прадстаўнікі Украіны, Туркменістана і Таджыкістана. Дэлегацыя апошняй краіны не прыехала па вядомых прычынах. А вось прэзідэнт Украіны Л. Краўчук пазаўчора заявіў, што ён не бачыць у Садружнасці паратунку ад крызісу, які ахапіў усе рэспублікі.

Хоць Старшыня Вярхоўнага Савета Расіі Руслан Хасбулатаў, які ўзначальвае парламенцкую дэлегацыю сваёй рэспублікі на асамблеі, сказаў адразу пасля прыезду ў Бішкек, што адсутнасць Украіны і некаторых іншых рэспублік не будзе ўплываць на канчатковы вынік перагавораў у сталіцы Кыргызстана, — у гэта верыцца з цяжкасцю. Праўда, нягледзячы на часовыя страты, асамблея ўсё ж вырашыла стварыць свае пастаянныя органы — камісіі па прававых пытаннях, па эканоміцы і фінансах, па сацыяльнай палітыцы і правах чалавека, па экалогіі і пытаннях бяспекі. Плануецца таксама ўвесці новую пасаду — старшыня Савета асамблеі. Ім будзе кіраўнік парламенцкай дэлегацыі дзяржавы, на тэрыторыі якой мяркуецца праводзіць пленарныя пасяджэнні.

У задумах пакуль што і стварэнне спецыяльнага міждзяржаўнага фонду па аказанню тэрміновай дапамогі бежанцам, і распрацоўка механізма дапамогі пры ліквідацыі вынікаў стыхійных бедстваў, экалагічных катастроф і інш.

Увогуле, многія, асабліва сярэднеазіяцкія рэспублікі, пачынаюць разумець, што без пэўных агульных структур ім проста не выжыць у сённяшніх умовах. Але наколькі эфектыўнымі будуць гэтыя структуры і як ствараць агульнаправавы механізм некалькіх дзяржаў, калі недастаткова эфектыўна працуюць новыя законы ў кожнай рэспубліцы? На гэтыя пытанні цяжка знайсці адказы. Думаецца, не адкажа на іх поўнасцю і гэтае пасяджэнне Міжпарламенцкай асамблеі нават пры самым паспяховым вырашэнні ўсіх намечаных пытанняў.

Сярод іх і прыняцце ўдзельнікамі асамблеі сумеснай заявы аб сацыяльнай абароне грамадзян, у якой прапануецца стварыць умовы для свабоднага выбару і атрымання грамадзянства кожным чалавекам адпаведна нацыянальнаму заканадаўству, праводзіць узгодненую палітыку ў арганізацыі дзейнасці транспарту, банкаў, забеспячэнні дагаворных абавязацельстваў, прадастаўленні гарантый грамадзянам дзяржаў СНД на атрыманне грамадзянства пры пераездзе ў іншую краіну, узгадненні дзеяння Пенсіённых фондаў кожнай з краін па рэгуляванню і выплаце пенсій удзельнікам войнаў 1939—1945 гадоў, інвалідам, а таксама ўдзельнікам ліквідацыі чарнобыльскай трагедыі і г. д.

Асамблея пачала разгляд некаторых агульных заканадаўчых актаў, якія павінны зблізіць нацыянальныя заканадаўствы ў галіне эканомікі. У прыватнасці, гэта законы аб фінансава-крэдытных адносінах, аб адзінай мытнай службе і іншыя.

«Вялікая сямёрка» найбольш развітых у эканамічных адносінах краін свету ўжо мае нешта падобнае, да таго ж, і на гэтай асамблеі прысутнічалі 6 краін-удзельніц і адзін назіральнік. Так што справа за «малым» — быць падобным на «вялікую сямёрку» яшчэ і сутнасцю эканамічных, палітычных і сацыяльных узаемаадносін.

Ад Беларусі ўзначальвае парламенцкую дэлегацыю на асамблеі намеснік Старшыні Вярхоўнага Савета Васіль Шаладонаў. У сакратарыят першага пленарнага пасяджэння асамблеі быў прапанаваны старшыня Камісіі Вярхоўнага Савета РБ па пытаннях экалогіі і рацыянальнага выкарыстання прыродных рэсурсаў Барыс Савіцкі, у рэдакцыйную камісію — намеснік старшыні Камісіі беларускага парламента па пытаннях галоснасці, сродкаў масавай інфармацыі і правоў чалавека Анатоль Вярцінскі. Абмяркоўваецца на пасяджэнні і Часовае палажэнне па міжпарламенцкай інфармацыйна-даведачнай службе, а таксама стварэнне бюлетэня асамблеі і сваёй газеты.

На адкрыцці гэтага міждзяржаўнага форуму прэзідэнт Кыргызстана Аскар Акаеў сказаў, што інтэграцыя рэспублік як ніколі неабходная. Застаецца спадзявацца, што работа асамблеі пацвердзіць гэта.

РАДЫЯ ФАКТЫ

На біржы працы Беларусі зарэгістравана 20 тысяч беспрацоўных. Паводле прагнозаў, іх колькасць перавысіць да канца года семсот тысяч чалавек.

У рэспубліцы паглыбляецца эканамічны крызіс, які ўзнік пасля распаду СССР. Ён звязаны з парушэннем традыцыйных гаспадарчых сувязей, што выклікала рэзкае скарачэнне аб'ёмаў вытворчасці і нават прыпыненне шэрагу заводаў і фабрык. Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі падрыхтавала ў сувязі з гэтым праграму па забеспячэнню занятасці працоўных і ўзмацненню іх сацыяльнай абароны.

***

Эксперты вельмі стрымана ацэньваюць перспектыву ўмацавання курсу рубля. Нягледзячы на некаторае паляпшэнне сітуацыі на валютным рынку Расіі, гэты курс, на іх думку, можа павысіцца не больш чым да ўзроўню 190 рублёў за долар. На апошніх таргах на Маскоўскай біржы за долар давалі 203 рублі.

***

Флюгер кантрабанднага вывазу тавараў з Беларусі, як кажуць, павярнуўся ў бок паўднёвых граніц. Рынкі ў Роўна, Львове, Чарнігаве і іншых гарадах Украіны вабяць спекулянтаў невысокім коштам на трыкатаж беларускай вытворчасці. Таму толькі за адзін начны рэйд на аб'язных дарогах вакол кантрольна-прапускнога пункта ў вёсцы Невель Пінскага раёна было затрымана каля 30 нагружаных таварам уласных машын. Канфіскаваны цыгарэты, цукар, гарэлка, але ў асноўным — верхні трыкатаж, пража. Агульная сума — мільён рублёў.

УРАДЖАЙ-92

Сумная песня на бульбяны матыў

Чаму ў Горацкім раёне марудна ідзе нарыхтоўка «другога хлеба»

— Скажыце, тут прымаюць бульбу ў насельніцтва?

— А даведкі на радыяцыю і нітраты ў вас ёсць? — не надта ветліва кінула ў адказ прыёмшчыца і таропка працягвала выпісваць накладную, з якой яе прыспешваў вадзіцель загружанага агароднінай фургона

Ніякіх даведак, як і бульбы, вядома, у мяне не было і быць не магло. Проста мне хацелася ведаць, як у Горацкай раённай нарыхтоўчай канторы, або, як цяпер яна гучна называецца «Каапнарыхтпром», ідзе прыёмка і закуп бульбы.

— Дрэнна, — адным словам адказала загадчыца агародніннага склада Т. Карнеева.

І мне стала зразумела, чаму Таццяна Іванаўна зласлава-непрыязна адказала на маё пытанне ў пачатку нашай размовы. Многія наведвальнікі штодзённа прыходзяць і прыязджаюць сюды, цікавяцца, ці прымаюць бульбу. Але як толькі пачуюць цану, адразу робяць ад варот паварот. Вось гэта і нервуе загадчыцу.

Яшчэ больш занепакоены новы і малады дырэктар АляксандрКівуля, які ўсяго тры месяцы займае сваю пасаду, а да таго працаваў аграномам у адным з раёнаў суседняй Смаленшчыны.

— Нарыхтоўка ідзе вельмі слаба. І толькі з-за цэн. Пакуль Магілёў «думае», бульба беззваротна сплывае за межы раёна.

Нікому не навіна, што з-за працяглай спякоты, засухі ў нашай рэспубліцы сёлетні год бедны на «другі хлеб». Тым не менш, як гаварыў мне старшыня райаграпрома В. Юр'еў, у іх, Горацкім, раёне ўраджайнасць яго хоць, зразумела, і ніжэйшая за леташнюю, а ўсё ж адносна неблагая — у сярэднім выходзіць па 130 цэнтнераў клубняў з гектара. Ну, а на дзялянках вяскоўцаў і гараджан бульбачка ўрадзіла што трэба. Здавалася б, з нарыхтоўкай яе і праблем ніякіх быць не можа: толькі паспявай прымаць і выпісваць квітанцыі. Як бы не так! Замест запаркі на прыёмным пункце амаль поўнае зацішша. Не вязуць людзі сваю прадукцыю — і ўсё тут, хоць крыкам крычы.

— І колькі бульбы ўсё ж закуплена?—цікаўлюся ў Т. Карнеевай.

— Толькі адзін дзень — 7 верасня — быў больш-менш удачлівым, — адказвае яна і, як пасьянс, выкладвае на стале тры квітанцыі.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

КУЛЬТУРНЫ ЦЭНТР ДЛЯ ПАЛЯКАЎ

ГРОДНА. У абласным цэнтры поўным ходам ідзе будаўніцтва Дома Саюза палякаў на Беларусі. У жыхароў Гродна, палякаў па нацыянальнасці, з цягам часу тут з'явіцца свой культурны цэнтр. А вось школы з польскай мовай навучання ў горадзе пакуль што няма. Затое ў чатырох школах з гэтага навучальнага года адкрыліся першыя польскія класы.

ХОЦЬ І НЕ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЕ, АЛЕ ЎСЁ Ж СПАБОРНІЦТВА

Вырасціць і сабраць добры ўраджай — паўсправы. Пажадана таксама, каб дары палёў спажыўцы ўбачылі на сваім стале. Менавіта таму Магілёўскі камбінат хлебапрадуктаў дзеля матэрыяльнай зацікаўленасці вадзіцеляў цэнтравывазу і паскарэння дастаўкі збожжа з гаспадарак устанавіў спецыяльныя грашовыя прэміі: першая — 2 тысячы рублёў, другая — паўтары і трэцяя — адна тысяча. Каб атрымаць першую прэмію, неабходна перавезці на аўтамашыне КамАЗ не менш за 1.000 тон збожжа, на ЗІЛе — 700 тон.

Барыс МІХЕЕЎ. (БелаПАН).

СЛОНІМ—ПАБРАЦІМ ВАВІЛОНА?

СЛОНІМ. Слонімшчына ў апошні час становіцца ўсё больш інтэрнацыянальнай. У раёне ўжо жывуць перасяленцы з Малдовы і Украіны, а зараз пераехалі на пастаяннае месца жыхарства 3 сям'і з Туркменістана. Дабаўце да гэтага дзесяткі туркаў з будаўнічай фірмы «Энка» — можна назваць Слонім пабрацімам Вавілона.

БАРАЦЬБА ЗА КАСЦЁЛ

МІНСК. Ужо некалькі дзён ля будынка, дзе знаходзіцца Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, працягваюць сваю акцыю пратэсту прадстаўнікі Беларускай каталіцкай грамады, якія патрабуюць, каб ім аддалі касцёл Святой Тройцы (Святога Роха). Коратка нагадаем перадгісторыю канфлікту. Раней у памяшканні храма адначасова існавалі і вернікі, і артысты. Раніцай ішла служба, а ўвечары — канцэрты. І вось Белдзяржфілармонія распачала ў касцёле рамонт, якому не відаць канца. Каталікі, напалоханыя перспектывай наогул застацца без даху, патрабуюць аддаць ім касцёл Святога Роха поўнасцю, каб выкарыстоўваць яго па прамому прызначэнню.

ІНФАРМАЦЫЯ ДЛЯ РОЗДУМУ:

МЯСА

Страты адператрымкі жывёлы і захоўвання звышнарматыўных запасаў мяса ў рэспубліцы штомесяц перавышаюць 420 мільёнаў рублёў. Зараз у халадзільніках усіх ведамстваў захоўваецца звыш 37 тысяч тон мяса, што на 20 тысяч тон больш нарматыўных норм і чым было ў мінулым годзе. Лішкі дэфіцытнага прадукту ўтварыліся з-за таго, што рэалізацыя мяса сёлета склала 66 працэнтаў ад ўзроўню мінулага года, мясных кансерваў— менш 60 працэнтаў.

ДЗЯЛЬБА ПАЛЁГКІ НЕ ПРЫНЕСЛА

ТАЛАЧЫН. (Т. Махтадуй). Перастаў існаваць калгас імя Леніна, якім амаль 30 гадоў кіравала Герой Сацыялістычнай Працы Л. Навумава. У апошні час гэта буйная гаспадарка прыйшла ў заняпад. Па рашэнню калгаснікаў яна падзелена на два сельскагаспадарчыя прадпрыемствы — «Беларусь» і «Перамога». Падзелены зямля, маёмасць, жывёла і нават спецыялісты. Але пакуль што лягчэй ад гэтага не стала нікому.

У ЧАС РЫНКУ ХВАРЭЦЬ НЯМА КАЛІ

МАГІЛЁЎСКАЯ ВОБЛАСЦЬ. Аблвыканком знайшоў магчымасці выдзеліць 35 тысяч інвалютных рублёў на закупку лекаў у Венгрыі і Румыніі. Наогул, у параўнанні з іншымі абласцямі Магілёўская даволі нядрэнна імі забяспечана. І звязана гэта ў першую чаргу з тым, што большая частка Магілёўшчыны ўваходзіць у так званую чарнобыльскую зону, а таму атрымлівае шмат гуманітарнай дапамогі з-за мяжы і дабрачынных рэспубліканскіх сродкаў. Трэба сказаць, што ў Магілёўскай вобласці няма ніводнага хворага або інфіцыраванага на СНІД, а ў самім Магілёве захворванне нечакана стабілізавалася. Мясцовыя спецыялісты тлумачаць гэта тым, што ў наш нялёгкі час людзям няма часу хварэць — псіхіка блакіруе арганізм.

МАГІЛЁЎСКІЯ МІЛЬЯРДЫ «ПЛАВАЮЦЬ» ПА СНД

МАГІЛЁЎ. У сувязі з разрывам гаспадарчых сувязей аб'ём вытворчасці ў цэлым па гораду знізіўся амаль на пятнаццаць працэнтаў у параўнанні з адпаведным перыядам мінулага года. З 63 прадпрыемстваў Магілёва большая палавіна знізіла выпуск прадукцыі. У прыватнасці, завод «Электрарухавік» скараціў аб'ём вытворчасці на 64,1 працэнта, «Ліфтмаш» — на 32,4, ВА шаўковых тканін — на 16,4, камбінат будаўнічых матэрыялаў — на 30,7, аўтазавод — на 48 працэнтаў. Дарэчы, трэба ўпамянуць і аб шматлікіх даўгах расійскіх спажыўцоў магілёўскім прадпрыемствам. Так, Расія задаўжала ВА «Хімвалакно» 3 мільярды рублёў, аўтазаводу — 400 мільёнаў. Не можа знайсці свой мільярд у СНД гарбарны завод.

АМЕРЫКАНСКІ ПРЭЗІДЭНТ ВІТАЕ СУСТРЭЧУ БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЕРЫКІ

У пачатку верасня ў горадзе Нью-Брансвіку штата Нью-Джэрсі адбылася 20-я сустрэча беларусаў Паўночнай Амерыкі. Па традыцыі такія сустрэчы ладзяцца кожныя два гады ў тых гарадах, дзе існуюць беларускія асяродкі. Яшчэ некалькі гадоў назад беларуская палітычная эміграцыя ў Амерыцы не мела ніякіх кантактаў з Бацькаўшчынай. Сёння ж, калі наша краіна абвясціла незалежнасць, наладжваюцца нармальныя цывілізаваныя стасункі эміграцыі з Беларуссю. Замежныя суайчыннікі сталі ахвотна наведваць сваякоў, імкнуцца дапамагчы Радзіме ў цяжкі пераходны перыяд, а таксама ўплываць на ход і развіццё дэмакратычных працэсаў на Бацькаўшчыне.

З прывітальным словам да ўдзельнікаў 20-й сустрэчы, прадстаўнікоў Беларуска-Амерыканскага Задзіночання і Згуртавання беларусаў Канады звярнуўся прэзідэнт ЗША Джордж Буш.

БЕЛЫ ДОМ
ВАШЫНГТОН
3 ВЕРАСЬНЯ 1992 г.

Я рады вітаць усіх, што зьехаліся ў Нью-Брансьвік на 20-ю штодвухгадовую Сустрэчу беларусаў Паўночнай Амэрыкі. Асабліва вітаю вашых гасьцей з-за мяжы.

За два гады ад часу вашае апошняе сустрэчы карта сьвету была даслоўна перарысаваная ў выніку таго, што сьвет перажывае адраджэньне свабоды й дэмакратыі. У сьнежні летась Злучаныя Штаты з пачуцьцём гонару прызналі незалежнасьць нававызваленай Беларусі ды заклалі базу для пашырэньня двубаковага і шматбаковага супрацоўніцтва. У часе, калі ваша ўвага засяроджаная на сьветлай будучыні, што чакае вашых сяброў і сваякоў у Беларусі, я ўрачыста абяцаю маё поўнае й працяглае падтрыманьне ў іхніх намаганьнях устанавіць стабільны, дэмакратычны ўрад ды арыентаваную на вольны рынак эканоміку, і я далучаю свой голас да вашых малітваў за мір у цэлым рэгіёне.

Як я сказаў Прэзыдэнту Шушкевічу, амэрыканцы падзяляюць адданасьць свабодзе і справядлівасьці, якую прадэманстраваў мужны народ Беларусі. Мы таксама разумеем тыя шматлікія цяжкасьці, што стаяць перад ім і якія трэба перамагчы, каб выйсьці з цыклю стагнацыі й заняпаду як выніку дзесяцігодзьдзяў камуністычнага панаваньня. Цешачыся дабротамі свабоды разам з дабрабытам, што стаўся вынікам прыватнага прадпрымальніцтва і вольнага рынку, мы гатовыя падтрымваць нашых беларускіх сяброў і дапамагаць ім у іхным гістарычным заданьні. Я вітаю гатовасьць Прэзыдэнта Шушкевіча супрацоўнічаць у намаганьні выканаць міжнародныя пагадненьні аб зьніжэньні ўзроўню ядзерных узбраеньняў і тэхнічнай дапамозе Беларусі.

Барбара далучаецца да маіх найлепшых пажаданьняў вам плённай і прыемнай сустрэчы.

ДЖОРДЖ БУШ.

ПАДПІСКА-93

Да ўвагі чытачоў «Звязды» за межамі Беларусі

«Паважаная рэдакцыя газеты «Звязда», звяртаемся да вас з просьбай: растлумачце, калі ласка, якая цана вашай газеты на год! Мы яе выпісваем ужо даўно, хочам падпісацца зноў, але ў «Саюздруку» нам адказалі, што на паўгода «Звязда каштуе 360 рублёў. Ці так гэта!

САВАНОВІЧ.
г. Армянск, Крымская вобласць».

«З 1947 года я жыву ў Данбасе, цяпер з'яўляюся інвалідам II групы па прафзахворванню. Увесь час выпісваў «Звязду» (дзесьці каля 40 гадоў). Чакаў яе з нецярпеннем— гэта была адзіная нітачка, якая звязвала мяне з радзімай. Я сумаваў, калі на родную Беларусь прыходзіла бяда, і радаваўся яе поспехам. «Звязду» прачытваў ад першага і да апошняга слова.

І вось пачалася падпіска на 1993 год. У «Звяздзе» напісана, што кошт падпіскі на 6 месяцаў 120 рублёў, а ў паштовым аддзяленні мне сказалі, што 422 рублі (украінскія купоны). Дзе ж логіка! У чым справа!

З павагай і прывітаннем да вас
ГАЛАЎКО Павел Іванавіч,
г. Горлаўка, Данецкая вобласць».

Мы ўдзячныя аўтарам пісьмаў за іх даўнюю і шчырую дружбу з нашай газетай. Адначасова рэдакцыя за тое, каб кожны наш зямляк-падпісчык і далей атрымліваў, чытаў «Звязду» і хоць бы такім чынам быў звязаны са сваёй радзімай — Рэспублікай Беларусь.

Яшчэ раз паведамляем, што падпіска на 1993 год на нашу газету, як і на астатнія выданні ў рэспубліцы, праводзіцца не на год, а пакуль што ўсяго **на паўгода.** І кошт яе на гэты тэрмін, як і было аб'яўлена, застаецца ранейшым — 120 рублёў.

У Міністэрстве сувязі і інфарматыкі Рэспублікі Беларусь растлумачылі, што ў тых краінах СНД, якія далучыліся да пагаднення па распаўсюджванню перыёдыкі, сума, указаная ў каталогах, складаецца з дзвюх частак: з рэдакцыйна-выдавецкай цаны, якая ўсюды аднолькавая, і затрат сувязі на афармленне падпіскі, экспедзіраванне, перавозку і дастаўку адрасатам. **У кожнай рэспубліцы, нават у кожным яе рэгіёне тарыфы сувязістаў могуць быць самыя розныя.**

Вось, паважаныя чытачы і падпісчыкі, у чым тут справа.

Да 1000-годдзя Святога Праваслаўя на Беларусі

Мінск, Заслаўе, Полацк стануць галоўнымі месцамі святкавання тысячагоддзя Праваслаўнай Царквы на Беларусі, якое адбудзецца ў канцы верасня. Сёння мы змяшчаем фотаздымкі, зробленыя ў старажытных цэнтрах хрысціянства на Беларусі.

Полацк, Спаса-Ефрасіньеўскі манастыр.

Мінск. Каля сцен Кафедральнага сабора.

Заслаўе. Вянчанне ў царкве.

Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.

ПАЛЕМІЧНЫ КЛУБ «ЗВЯЗДЫ»

Беларусь у 1812 годзе

У гэтыя дні Расія шырока святкуе 180-ю гадавіну перамогі сваіх войск над французамі ў бітве пад Барадзіно. Гэта дата стала падставай для ажыўленых дыскусій і ў нашай краіне: якое значэнне меў 1812 год для Беларусі! Што прымусіла дзесяткі тысяч беларусаў змагацца ў франка-рускай вайне па розныя бакі акопаў! Ці варта нам цяпер прымаць удзел у расійскіх урачыстасцях з гэтай нагоды!

Працягваючы размову, пачатую пісьмом навукоўца Я. Цішука «Беларусы змагаліся на баку Напалеона» («Звязда», 6 жніўня г.г.), сёння газета дае слова гісторыкам.

ЯКІ «НАРОД» ПАДТРЫМАЎ НАПАЛЕОНА?

Нацыяналізм — справа неблагая, калі лепшыя прадстаўнікі народа, скажам, беларускага, дабіваюцца супольнасці і чысціні мовы, культуры, звычаяў, гістарычнай праўды, змагаюцца за ўмацаванне эканомікі рэспублікі, за паляпшэнне сацыяльных умоў жыцця ў інтарэсах не кучкі эліты, а ўсяго беларускага народа і не за кошт іншых нацыянальнасцей.

Мы павінны жыць у міры, як стала цяпер модна гаварыць, у «цывілізаванай» дзяржаве, паважаць усе народы.

Справа ў тым, што гісторыя Беларусі вельмі складаная і да яе трэба ставіцца беражліва: рэспубліка на працягу доўгіх стагоддзяў знаходзілася на скрыжаванні захопніцкіх інтарэсаў і амбіцый шэрагу дзяржаў і кіраўнікоў, якія так ці інакш урываліся на яе тэрыто- [illegible]

Аднак цяпер дзе-нідзе з'яўляюцца адхіленні ад агульна-прызнаных норм, і мы пачынаем скочвацца ў бок нацыяналізму яркай афарбоўкі. У асобных нашых філосафаў з'яўляюцца імкненні зняважыць нацыянальныя пачуцці іншых народаў, груба сказіць гістарычныя факты.

Вось прыклад. У газеце «Звязда» за 6 жніўня гэтага года з'явіўся артыкул кандыдата медыцынскіх навук Я. Цішука «Беларусы змагаліся на баку Напалеона». У ім аўтар сцвярджае, што ў першыя ж дні вайны 1812 года з надзеяй на ад- [illegible] верным французскаму імператару нават у эміграцыі. А куды ім падацца? Ведалі, куды і за чым ідуць. А гэтых жа добраахвотнікаў была кропля ў моры — нейкіх некалькі палкоў мясцовай шляхты і нездаволеных праўленнем рускага цара. Так можна назваць «народам» і беларускіх паліцэйскіх, якія служылі верай і праўдай Гітлеру. А іх было нямала—не адна і не дзве тысячы...

Аўтар наўмысна скажае факты. Ён піша, што Напалеон пайшоў на Русь з намерам адпомсціць за разарваны Аляксандрам I Тыльзіцкі мір 1807 года і даць рускаму народу «вольную» ад прыгоннага права. Гэта было, мякка кажучы, няпраўдай. Апантаны ідэяй сусветнага панавання, Напалеон вёў захопніцкія войны ў Афрыцы і Сярэдняй Азіі, не гаворачы ўжо пра Еўропу: імператар спрабаваў агнём і мячом пакарыць Іспанію. Ён прымусіў Расію адмовіцца ад выгадных гандлёвых сувязей з Англіяй, захапіў рускія пазіцыі на Міжземным моры, якія былі ўмацаваны яшчэ з 1799 года адміралам Фёдарам Ушаковым. А Ра- [illegible] Расію, [illegible] і на- дзяліць імі «пакрыўджаных» Турцыю, Крым і Польшчу. У яго і мыслі ў галаве не было ўтвараць незалежную беларускую дзяржаву. Вось прычыны, што прымусілі французскага імператара распачаць вялікі паход.

А палкі, быццам бы беларускія, на якія ўказваў аўтар артыкула, былі сфарміраваны ў герцагстве Варшаўскім і складаліся з польскай шляхты, якая даўно нацэльвалася на Усход, і дробных беларускіх памешчыкаў, прыняўшых каталіцтва: каталіцкая царква абяцала ім даравання грахоў, зямлю, уладу над халопамі і добрыя даходы.

Калі Напалеон уварваўся ў Расію, яго агенты раскідвалі лістоўкі і ўказы, у якіх абвяшчалася, што французы нясуць народу свабоду ад прыгону і барскага самавольства. Сяляне чакалі. Але захопнікі спяшаліся, пачалі рабаваць (ім патрэбны былі фураж, мяса, хлеб, гарэл- [illegible] ...інскія часці. Сяляне выратавалі Віцебск, Полацк і Магілёў ад пажару, разам з казакамі Платава і армейскімі часцямі ўдзельнічалі ў баявых аперацыях.

У баях на Барадзінскім полі беларусы змагаліся з ворагам на Баграціёнавых флешах, мінскія рэкруты адстаялі батарэю Раеўскага. На тэрыторыі Беларусі насельніцтва аказвала вялікую дапамогу армейскім партызанскім атрадам Давыдава і Сяславіна. З удзячнасцю адзначылі подзвігі беларусаў Барклай дэ Толі (эстонец) і сам Кутузаў.

Сялянства было незадаволена прыгонным правам. Бурліла. Бралася за зброю. Але не прызнавала і прышэльцаў. Свае паны — не цукар, але чужыя — яшчэ горш. Асабліва апасаліся беларускія сяляне польскай шляхты, якая не раз паказвала сваю зняваг і паталагічную нянавісць да мужыка-халопа. Сяляне памяталі, як падаўляліся народныя паўстанні ў Магілёве, Быхаве, Віцебску: кроў лілася ракой, сабакі рвалі на кавалкі мужыкоў, а шляхта ашалела крычала «пся косць» і [illegible] так пойдзе і далей, дык хутка засумняваюцца ў заслугах перад народам і Айчынай легендарнага палкаводца Георгія Канстанцінавіча Жукава. Вось да чаго даводзіць сляпая нянавісць да ўсяго «не нашага». А час ужо і апамятацца: нават гітлераўскі рэжым памяркоўна абышоўся з памяццю аб гераізме нашага народа і нашых палкаводцаў. У былым Кёнігсбергу, цяпер Калінінградзе, да апошніх дзён вайны захоўваўся помнік А. Сувораву каля франтона Каралеўскага палаца, дзе каранаваліся ўсе ўладыкі Германіі. Захаваўся і помнік М. І. Кутузаву на адной з цэнтральных вуліц горада.

У Беларусі фашысты не кранулі і не пашкодзілі манументы ў гонар славы рускай зброі часоў Палтавы і 1812 года ні ў Кобрыне, ні ў Віцебску, ні ў вёсцы Крупчыцы Жабінкаўскага раёна, ні ў вёсцы Салтанаўцы, ні ў Полацку, ні ў вёсцы Лясной, нават на Барадзінскім полі... Захапіўшы Брэсцкую крэпасць, нямецкае камандаванне з гонарам хавала герояў абароны, гэтак жа было і з абаронцамі Чырвонай царквы на плошчы Леніна ў Мінску. Рабілі гэта не дарэмна: на подзвігах рускіх і беларускіх герояў яны наглядна вучылі сваіх салдат, як трэба ваяваць і мужна прымаць смерць на полі бітвы.

У заключэнне [illegible] нацыянальнай варожасці тыпу Карабаха, Прыднястроўя, Таджыкістана ці Закаўказзя.

Ю. ВІЛЬЧАК.

Мінск.

Для Беларусі гэта вайна не была айчыннай

24 ЧЭРВЕНЯ 1812 года войскі французскага імператара Напалеона I перасеклі дзяржаўную мяжу Расійскай імперыі ў раёне ракі Нёман і пачалі ваенныя дзеянні на тэрыторыі Беларусі.

У арміі Напалеона, акрамя саксонцаў, прусакоў, галандцаў, аўстрыйцаў, італьянцаў і інш., змагаліся палякі і частка беларускага дваранства. З іх быў сфарміраваны 5-ы корпус, на чале якога стаў пляменнік апошняга караля Рэчы Паспалітай князь Юзаф Панятоўскі. Гэта чалавек, якога ў Еўропе называлі «польскі Баярд» і які заваяваў галавакружную папулярнасць у суайчыннікаў, перарастаўшую ў культ яго асобы, без ваганняў стаў на бок Напалеона. У корпус Панятоўскага ўваходзілі дывізіі Зайончыка, Дамброўскага і Князевіча, усяго 36 тысяч 400 чалавек. Акрамя гэтага, у саставе французскіх войск дзейнічаў шляхецкі кавалерыйскі полк генерала Канапкі, асобны шляхецкі эскадрон пры корпусе Панятоўскага, эскадрон так званай шляхты-мусульман — беларускіх татар пад камандаваннем Ахматовіча (не блытаць з татарскім уланскім палком, які змагаўся на баку Расіі), конна-егерскі полк Ігнацыя Манюшкі і іншыя падраздзяленні, якія складаліся пераважна з мясцовай шляхты Гродзенскай і часткова Мінскай губерняў.

Чаму польскае і пераважная частка беларускага дваранства выступілі на баку Напалеона?

Падзелы Рэчы Паспалітай у 1772 і 1793 гадах і скасаванне рэформ, якія праводзіла яе кіраўніцтва з мэтай кансалідацыі ўсіх слаёў грамадства для дасягнення ўнутранага міру, выклікалі паўстанне, якое выбухнула 24 сакавіка 1794 года ў Кракаве. На чале яго стаў ураджэнец Беларусі А.-Т. Касцюшка. Паўстанне ставіла сваёй мэтай аднаўленне незалежнасці Рэчы Паспалітай у межах 1772 года, заваяванне палітычнай свабоды для краіны.

Кацярына II накіравала ў краіну рускія войскі, у тым ліку і корпус генерала А. В. Суворава. Сілы былі няроўныя, і да восені 1794 года паўстанне было разгромлена. Яго паражэнне з'явілася зачэпкай для новага, на гэты раз канчатковага падзелу Рэчы Паспалітай.

Для беларускага дваранства, якое да гэтага часу спавядала каталіцызм і пераняло польскі ўклад жыцця, Расія была ворагам, захопнікам іх радзімы, якой яны лічылі Рэч Паспалітую. У гэты час шляхта настолькі паланізавалася, што не бачыла розніцы паміж польскім і беларускім народамі, лічыла сябе палякамі. Такое становішча склалася таму, што польска-каталіцкія колы на працягу ўсяго часу ўваходжання Беларусі ў састаў Рэчы Паспалітай паслядоўна і настойліва размывалі нацыянальны патэнцыял беларускага народа, разбуралі яго этнічную самасвядомасць.

Многія дзеячы нацыянальна-вызваленчага руху на Беларусі пэўныя надзеі ўскладалі на Напалеона Банапарта, разлічваючы на яго садзейнічанне ў справе аднаўлення спачатку Вялікага княства Літоўскага, а потым і Рэчы Паспалітай.

Здавалася, з боку імператара французаў яны знайшлі разуменне. У 1807—1809 гадах Напалеон I стварыў герцагства Варшаўскае (княства Варшаўскае) з часткі польскіх зямель, якія адышлі да Аўстрыі і Прусіі пасля 1795 года. На чале герцагства Напалеонам быў пастаўлены паляк Фрыдрых Аўгуст I, які адначасова з'яўляўся саксонскім каралём. Палітычна штучнае, без выхаду да мора герцагства было патрэбна Напалеону як плацдарм для «скачка» ў Расію. Міністр унутраных спраў Францыі Манталівэ пасля гаварыў, што «Напалеон ніколі не думаў аб аднаўленні Польшчы» — Рэчы Паспалітай. Фактам утварэння герцагства ён хацеў схіліць на свой бок польскую і беларускую шляхту, бачачы ў іх ваенны і палітычны патэнцыял, які ўзмоцніць Францыю ў будучай вайне супраць Расіі. І ён не памыліўся ў сваіх спадзяваннях.

28 чэрвеня 1812 года перадавыя часці французскай арміі ўвайшлі ў Вільню—былую сталіцу Вялікага княства Літоўскага. З дэмагагічных меркаванняў Напалеон дазволіў першаму ўступіць у горад 5-тысячнаму палку польскіх улан пад камандаваннем князя Дамініка Радзівіла. Віленская польскамоўная газета «Кур'ер літоўскі» вітала французаў як збавіцеляў ад расійскага панавання: «У гэты дзень мы дачакаліся шчасця бачыць у сценах нашай сталіцы імператара французаў... вялікага Напалеона на чале яго непераможнай арміі. Увесь горад быў на вуліцы. Ужо навакольныя горы цалкам былі пакрыты людзьмі, жадаючымі першымі ўбачыць французаў. Прэзідэнт горада генерал Ляхніцкі сядзеў у галоўнай зале гарадской думы, а перад ім ляжалі два залатыя ключы ад гарадскіх варот. У той жа дзень ён уручыў іх Напалеону. Адзін з віленскіх шляхціцаў, вітаючы Напалеона, гаварыў: «Якое цудоўнае прызванне чалавека, які ідзе вызваляць зняволеную нацыю». Віленская шляхта, якая наіўна верыла абяцанням Напалеона адрадзіць палітычную незалежнасць Рэчы Паспалітай, сама прапаноўвала свае паслугі імператару французаў. Так, напрыклад, сваяк брэсцкага ваяводы Ян Гераін па просьбе мясцовага дваранства стаў бургамістрам Вільні.

Частка дваранства Беларусі не падтрымала Напалеона. Не падтрымала не таму, што пачуцці патрыятызму ўзялі верх (шляхта Беларусі ў той час не ўсведамляла Расію як сваю радзіму). У яе былі свае карыслівыя мэты. Беларуская шляхта стаяла за Расію як за прыгонную дзяржаву, за права самім трымаць у рабстве народ, не дзелячыся з гэтым ні з кім, а тым больш з Напалеонам, які, паводле выразу П. А. Вяземскага, быў «увасабленнем рэвалюцыйнага пачатку». Яна баялася, што імператар французаў адменіць прыгон, як ён зрабіў гэта ў герцагстве Варшаўскім. Яны прытрымліваліся таго пераканання, што «рэвалюцыя — пажар, французы — галавешкі, а Банапарт—качарга».

Аднак для большай часткі беларускага дваранства вобраз Напалеона — будучага аднаўляльніка ВКЛ і Рэчы Паспалітай — засланяў вобраз Напалеона, узнесенага хваляй «заразы» французскай рэвалюцыі.

Жадаючы хутчэй прыцягнуць на свой бок усю беларускую і польскую шляхту, Напалеон 1 ліпеня выдаў у Вільні дэкрэт аб аднаўленні ВКЛ і ўтварэнні яго Часовага ўрада. Кіраўнікамі падпрэфектур (паветаў) дэклараванага княства французскім камандаваннем прызначаліся былыя кіраўнікі павятовага дваранства. Так, у Троках падпрэфектам стаў памешчык Петрыкоўскі, у Ашмянах — Жаба, у Свянцянах — граф Эдуард Мастоўскі. Па зразумелай прычыне яны з ахвотай займалі адміністрацыйныя пасады, створаныя акупантамі. [illegible] Напалеон і не думаў прадастаўляць яму палітычную самастойнасць. Усе ключавыя пасады ў адміністрацыі княства займалі прадстаўнікі французскага камандавання. Адзіная мэта імператара французаў у гэтым выпадку—як мага больш забраць з Беларусі на патрэбу сваёй арміі збожжа, коней, фурманак, фуражу і г. д. Забраць арганізавана, з дапамогай прадстаўнікоў мясцовай адміністрацыі.

Значная частка беларускай шляхты, якая акрыяла ў сувязі з «аднаўленнем» ВКЛ, карміла сваіх «вызваліцеляў». Як сведчаць архіўныя дакументы, нават грабяжы той жа шляхты французскімі салдатамі не пахіснулі пазіцый беларускага дваранства ў гэтым пытанні амаль да поўнага выгнання «вялікай арміі» з Беларусі.

Студэнты Віленскага універсітэта, якія былі ў асноўнай сваёй масе выхадцамі з дробнапамеснай беларускай шляхты, таксама падтрымалі Напалеона. Кожны трэці студэнт універсітэта, натхнёны фактам «аднаўлення» ВКЛ, вітаў французскія войскі. Такая пазіцыя моладзі дазволіла Напалеону ў жніўні выдаць загад аб утварэнні Віленскай нацыянальнай гвардыі, у якую, акрамя студэнтаў універсітэта, уваходзіла і іншая беларуская, а таксама польская моладзь. Гвардыя выконвала паліцэйскія функцыі і налічвала 826 (па іншых звестках 1.200) чалавек.

З радасцю сустракала беларускае і польскае дваранства французскія войскі, якія ўступілі ў Мінскую губерню. Пры набліжэнні корпуса маршала Даву да Мінска была пачата падрыхтоўка да прыёму «гэткага вялікага чалавека». Прэзідэнт часовага савета Камінскі разам з маршалкам (павятовым кіраўніком дваранства) Ігнацыем Манюшкам накіраваліся для сустрэчы Даву за дзве мілі ад горада, а астатняя мясцовая знаць сустрэла маршала за Ракаўскай заставай і, вітаючы ў яго асобе імператара французаў, паднесла хлеб і соль «святлейшаму Напалеону». 8 ліпеня корпус Даву увайшоў у Мінск. Калі маршал са сваім штабам прыбыў на гарадскую плошчу, жанчыны горада, як сведчыць друк таго часу, сталі кідаць пад ногі яго каня кветкі. Усчаліся крыкі «Няхай жыве Напалеон, вызваліцель Польшчы» (мелася на ўвазе Рэч Паспалітая). «Непераможныя войскі вялікага Напалеона, вызваліцеля Польшчы, сёння ўступілі ў наш Мінск», — паведамляла польскамоўная «Мінская газета».

Палякі, якія знаходзіліся ў арміі Напалеона, што дзейнічала на Беларусі, настолькі ненавідзелі Расію за падзелы сваёй краіны, што самі падбухторвалі французскае камандаванне хутчэй захопліваць гарады. Ю. Панятоўскі, напрыклад, прапанаваў французскаму камандаванню «кінуцца на Смаленск, сарваць яго і паднесці, як букет, Напалеону ў дзень нараджэння», г. зн. 15 жніўня.

Не засталіся ўбаку і прадстаўнікі каталіцкага духавенства. Калі ў пачатку восені войскі маршала Удзіно атрымалі перамогу над рускімі пад Полацкам, то ў касцёлах горада прайшлі богаслужэнні «за непераможнае войска вялікага Напалеона».

Імператара французаў падтрымала частка праваслаўнага духавенства. Так, архіепіскап Віцебскі і Магілёўскі Варлаам загадаў усёй епархіі «велічаць у далейшым у малітвах замест імператара Аляксандра французскага імператара і італійскага караля вялікага Напалеона». Свяцейшы Сінод канстатаваў у гэтай сувязі, што дзве трэці духавенства па Магілёўскай епархіі ўчынілі прысягу на вернасць ворагу Айчыны». Праваслаўныя свяшчэннікі акупіраваных гарадоў баяліся, што Напалеон можа зачыніць іх храмы, зрабіць з іх канюшні ці казармы (што нярэдка і было), ці наогул зруйнаваць. Таму ім прыходзілася выказваць лаяльнасць ці, па меншай меры, нейтральнасць да новай улады.

Асобную пазіцыю ў вайне заняло беларускае сялянства. У падручніках па гісторыі, навуковых працах рускія савецкія гісторыкі «даказвалі», што беларускі народ, сялянства ўвесь час вайны добраахвотна дапамагалі рускім войскам харчаваннем, фурманкамі, коньмі. (Я. В. Тарле, П. А. Жылін, Н. А. Троіцкі, Б. С. Абаліхін, Л. Г. Бяскроўны і інш.). Аналагічнай пазіцыі прытрымліваліся і беларускія савецкія гісторыкі, у прыватнасці Я. І. Карнейчык. Аднак архіўныя дакументы сведчаць, што рускія войскі (як і французскія) у большасці выпадкаў рабавалі беларускіх сялян. Напачатку рускае камандаванне аддало загад купляць у беларускіх сялян за грошы харчаванне, коней і г. д. Калі ж сяляне, па прычыне галечы, адмаўляліся прадаваць рускім войскам неабходнае, то апошнія праводзілі рэквізіцыі, характэрныя ваеннаму часу. А прасцей кажучы, рабавалі сялян. Калі аб рабаваннях беларускіх сялян французскімі войскамі савецкія гісторыкі напісалі шмат, то аб рускіх рабаваннях — нічога.

27 чэрвеня Дзінабургскі павятовы страпчы накіраваў Віцебскаму губернскаму пракурору І. А. Манькоўскаму рапарт, у якім пісаў: «розныя палкі, каманды, гусары, казакі, рэкруты робяць напады на сялянскія хаты, спачатку дамагаюцца грошай, і ў каго знойдуць, то адбіраюць, таксама бяруць розныя рэчы, жывёлу і коней, адным словам, рабуюць увесь скарб сялян». Аналагічную карціну малюе дрысенскі земскі спраўнік у рапарце на імя генерала ад інфантэрыі А. М. Рымскага-Корсакава ад 1 ліпеня: «...у многіх сялян войскі пазабіралі коней...». Такіх прыкладаў шмат. Сяляне ў большасці выпадкаў бачылі ў асобе як рускіх, так і французскіх салдат рабаўнікоў. Наўрад ці можна сцвярджаць, што беларускае сялянства распачало супраць французскіх інтэрвентаў нацыянальна-вызваленчую барацьбу. Галоўнай мэтай сялян было зберагчы сваю маёмасць, сем'і. Жыхары вёсак хаваліся разам са сваім скарбам у лясах, час ад часу нападаючы на адстаўшыя невялікія групы французскіх салдат (як правіла, марадзёраў), забіралі ў іх нарабаванае і зноў падаваліся ў лясы. Акадэмік М. Пакроўскі справядліва пісаў, што ўвесь патрыятызм сялянства заключаўся ў тым, каб абараніць свой ачаг ад марадзёраў.

Адначасова ў вёсцы ідзе класавая барацьба. Сялянства, скарыстаўшы ваенны час і адсутнасць стабільнай улады, пачало рабаваць і паліць памешчыцкія маёнткі, гаспадарчыя пабудовы, забіваць феадалаў, сячы панскі лес і г. д.

Памешчыкі звярталіся да рускага камандавання з просьбамі ўціхамірыць сялян. І яны знайшлі разуменне такіх жа прыгоннікаў, якімі былі самі. Так, у Віцебскай губерні па загаду генерала П. Х. Вітгенштэйна рускія карнікі расстрэльвалі і вешалі сялян. Знаходзілі памешчыкі падтрымку супраць сялянскіх бунтоў і з боку французаў. Напалеон, які баяўся даць волю беларускаму сялянству, справядліва мяркуючы, што апошнія стануць некіруемымі ў сваіх учынках супраць памешчыкаў, аддаў загад аказваць беларускай шляхце садзейнічанне ва ўтаймаванні сялян. Да паслуг французскіх карнікаў звярнуліся, у прыватнасці, памешчыкі вёскі Смалявічы і шэрагу іншых вёсак Барысаўскага павета Мінскай губерні, прыгоннікі Віцебшчыны і Смаленшчыны. Нягледзячы на тое, што Напалеон прыйшоў на Беларусь як заваёўнік, класавая салідарнасць узяла верх. Разам з тым, ёсць звесткі, што сярод асобных салдат «вялікай арміі» існаваў антыпрыгонніцкі настрой. Пра гэта сведчыць той факт, што ў шэрагу маёнткаў Полацкага павета Віцебскай губерні, у іншых мясцінах адбываліся сумесныя выступленні сялян і французскіх салдат супраць памешчыкаў.

Шаноўны Я. Цішук у сваім артыкуле дае зразумець, што не трэба праводзіць ніякіх урачыстасцей з нагоды 180-годдзя выгнання французскіх войск з тэрыторыі Беларусі. Я згодзен з яго меркаваннем. Французы ў снежні 1812 года былі выгнаны з тэрыторыі нашай дзяржавы рускай арміяй. Але рускія войскі засталіся тут. Акупантаў выгналі акупанты. Беларусь па-ранейшаму заставалася заваяванай, цяпер — Расіяй, царскі ўрад якой нават і ў думках не меў прадаставіць ёй палітычную незалежнасць.

Тым не менш беларуская дэлегацыя павінна, на маю думку, прыняць удзел у мерапрыемствах на Барадзінскім полі. Павінна таму, што ў радах рускіх войск пад Барадзіно змагаліся і выхадцы з Беларусі, якія паказалі ўзоры мужнасці і адвагі. Па апошніх звестках, у Барадзінскім бai прынялі ўдзел не менш як 10 тысяч ратнікаў—сялян Смаленскага апалчэння, якія, згодна з законамі ваеннага часу, былі рэкрутаваны. Архіўныя матэрыялы змяшчаюць дзесяткі соцень прозвішчаў юнкераў, унтэр-афіцэраў і радавых Літоўскага ўланскага палка, якія за ўдзел у бітве пры Барадзіно атрымалі ваенныя ўзнагароды. Яшчэ да вайны гэтыя вайскоўцы прынеслі прысягу рускаму цару, і іх сумленне, гонар не дазволілі яе парушыць. У саставе рускіх войск знаходзіліся таксама салдаты-беларусы Барысаўскага батальёна, Віленскага, Нова-Трокскага, Гродзенскага, Віцебскага, Мінскага, Смаленскага палкоў. Трэба аддаць ім належнае. Ім, а таксама ўсім сынам нашай Бацькаўшчыны, што загінулі ў франка-рускай вайне.

Такім чынам, ёсць падставы сцвярджаць, што для беларускага народа гэта вайна не была айчыннай. Шляхта, якая ў выніку вынішчальнай (у сэнсе разбурэння этнічнай самасвядомасці) палітыкі польска-каталіцкіх колаў дэнацыяналізавалася, усведамляла сябе як польская. Яна не лічыла Расійскую імперыю сваёй радзімай. Для іх радзімай з'яўлялася былая Рэч Паспалітая.

Беларускаму сялянству, якое рабавалі, з аднаго боку, рускія, з другога — французскія салдаты, было ўсё роўна, пад якой уладай яны апынуцца — польскай, рускай ці французскай. Існаванне прыгону, думкі аб тым, як пракарміць сям'ю, апрацаваць невялікі кавалак зямлі — вось што турбавала беларускага селяніна ў той час. У выніку гэтага французскія войскі не сустрэлі на Беларусі сур'ёзнага супраціўлення з боку мясцовых жыхароў. Гэта пацвярджае і французскі дыпламат граф А. Каленкур, які гаварыў, што сур'ёзнае супраціўленне войска Напалеона стала «сустракаць пасля Смаленска, калі мы ўвайшлі ў спрадвечныя рускія землі».

У гэтым артыкуле я ў агульных рысах закрануў толькі грамадска-палітычны рух на Беларусі ў час франка-рускай вайны. Падрабязны разгляд пытанняў сацыяльна-эканамічнага, ідэалагічнага, ваеннага характару, іх пераасэнсавання — яшчэ наперадзе.

Сяргей ТАЛЯРОНАК,
малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі АН Беларусі.

Ад рэдакцыі:

На жаль, беларускага погляду на сусветную гісторыю пакуль што няма—ён толькі выпрацоўваецца. Выхаваныя на скажоных уяўленнях і лжывых стэрэатыпах аб мінуўшчыне сваёй Айчыны, мы з цяжкасцю развітваемся з імі. Для многіх гэты працэс адкрыцця новых, нечаканых фактаў гісторыі надзвычай хваравіты,—разам з ім рушыцца светапоглядная аснова, якая здавалася трывалым і непарушным падмуркам,—зразумелым і беззаганным. Менавіта гэтым тлумачацца абвінавачванні ў антырускіх, антыпольскіх настроях, якія гучаць у адрас тых, хто спрабуе аднавіць сапраўдную гісторыю Беларусі, данесці яе да нашчадкаў тых, хто стаяў ля вытокаў дзяржаўнасці і мае права на памяць і пашану.

Гэта вяртанне гістарычнай праўды не абыходзіцца без выдаткаў, тэндэнцыйных ацэнак і высноў, якія часам мяжуюць з нацыяналістычнымі. Але ці варта перабольшваць значэнне гэтых, увогуле нячастых выпадкаў, прычыны якіх добра зразумелыя! Хваробы пераходнага перыяду мінуць—толькі не трэба залечваць іх непамернай колькасцю лекаў.

Для нас намнога больш важным уяўляецца стрыманы, аб'ектыўны, непрадузяты погляд на мінулае, без эмацыянальных перахлёстаў і тэндэнцыйных ацэнак. Аднак пры гэтым погляд гэты павінен заставацца беларускім, зыходзіць з нашых нацыянальных інтарэсаў.

МАЙСТРЫ

Марыя Уладзіміраўна ПУНЬКО з вёскі Галавіцкія Бярозаўскага раёна з малых гадоў займаецца ткацтвам. І хоць узоры ў яе бясхітрасныя, але як адразу пераўтвараецца пакой, калі кладуцца на свежавымытую падлогу яркія, маляўнічыя дарожкі. Быццам вясёлка ў доме.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ. (БЕЛІНФАРМ).

ВАМ АДКАЗВАЕ ЮРЫСТ

Што трэба ведаць пры звальненні з работы

У СУВЯЗІ З ЛІКВІДАЦЫЯЙ (РЭАРГАНІЗАЦЫЯЙ) ПРАДПРЫЕМСТВА, УСТАНОВЫ, АРГАНІЗАЦЫІ ЦІ СКАРАЧЭННЕМ КОЛЬКАСЦІ АБО ШТАТА РАБОТНІКАЎ

Апошнім часам пачасціліся скаргі рабочых і служачых на парушэнні на шэрагу прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый рэспублікі дзеючага заканадаўства пры звальненні з работы ў сувязі з іх ліквідацыяй або рэарганізацыяй і скарачэннем колькасці ці штата работнікаў. Як сведчаць вынікі праверак такіх скаргаў, гэта адбываецца з-за няведання гаспадарчымі кіраўнікамі і іх кадравымі службамі існуючага заканадаўства, а таксама недастатковага грамадскага кантролю прафсаюзных камітэтаў за захаваннем адміністрацыяй, уласнікам або ўпаўнаважаным ім органам кіравання заканадаўства аб працы.

Перадача прадпрыемства, установы, арганізацыі з падпарадкавання аднаго органа ў падпарадкаванне другога не спыняе дзеяння працоўнага дагавора, і звальненне работнікаў у гэтых выпадках без іх згоды не дапускаецца. Пры зліцці, раздзяленні або далучэнні прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый працоўныя адносіны са згоды рабочага або служачага працягваюцца; спыненне ў гэтых выпадках працоўнага дагавора па ініцыятыве адміністрацыі магчыма толькі пры скарачэнні колькасці або штата работнікаў.

Пры скарачэнні колькасці або штата работнікаў маюць перавагу рабочыя і служачыя з больш высокай прадукцыйнасцю працы і кваліфікацыяй. Пры роўнай прадукцыйнасці працы і кваліфікацыі перавага застаецца: за сямейнымі — пры наяўнасці двух і больш утрыманцаў; адзінокімі жанчынамі, якія маюць непаўналетніх або непрацаздольных дзяцей, і іншымі асобамі, у сям'і якіх няма іншых работнікаў з самастойным заработкам; работнікамі, якія маюць вялікі стаж беспярэпыннай работы на гэтым прадпрыемстве, ва ўстанове, арганізацыі ці атрымалі на гэтым прадпрыемстве працоўнае калецтва або прафесіянальнае захворванне; інвалідамі вайны і членамі сямей ваеннаслужачых і партызан, загінуўшых або прапаўшых без вестак пры абароне Радзімы ці пры выкананні іншых абавязкаў ваеннай службы; жанчынамі, мужчынамі, якія прызваны на сапраўдную ваенную службу; работнікамі, якія павышаюць сваю кваліфікацыю без адрыву ад вытворчасці ў вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных установах, «ліквідатарамі» аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

Кандыдатуры работнікаў, якія падлягаюць вызваленню, вызначаюцца адміністрацыяй і прафсаюзным камітэтам разам з саветам працоўнага калектыву (саветам прадпрыемства) на аснове шырокай галоснасці. Кожная кандыдатура разглядаецца асобна з улікам думкі працоўнага калектыву падраздзялення, у якім працуе вызваляемы работнік.

Пры правядзенні гэтай работы трэба пастаянна памятаць, што ў адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам не дапускаецца звальненне па скарачэнню колькасці або штата работнікаў (як па любой падставе па ініцыятыве адміністрацыі) цяжарных жанчын; маці, якія маюць дзяцей ва ўзросце да 3 гадоў; адзінокіх маці, якія маюць дзяцей ва ўзросце да 14 (інвалідаў — да 16) гадоў. У выпадку поўнай ліквідацыі прадпрыемства, установы, арганізацыі звальненне такіх жанчын дапускаецца з абавязковым працаўладкаваннем. Абавязковае працаўладкаванне цяжарных жанчын і жанчын, якія маюць дзяцей ва ўзросце да 3 гадоў, адміністрацыяй ажыццяўляецца таксама ў выпадках іх звальнення па заканчэнні тэрміновага працоўнага дагавора.

Аб маючым адбыцца звальненні з работы ў сувязі са скарачэннем колькасці (штата) работнікаў або рэарганізацыяй ці ліквідацыяй прадпрыемства, установы, арганізацыі работнікі персанальна папярэджваюцца не пазней чым за два месяцы пісьмовым распараджэннем адміністрацыі, якое аб'яўляецца ім пад распіску. Да заканчэння 2-месячнага тэрміну з дня папярэджання звальненне работнікаў па ініцыятыве адміністрацыі па ўказаных падставах без іх згоды не дапускаецца.

Адначасова з папярэджаннем аб звальненні адміністрацыя прадстаўляе ў органы дзяржаўнай службы занятасці звесткі аб вызваленых работніках з указаннем іх прозвішча, прафесіі, спецыяльнасці, кваліфікацыі, займаемай пасады, памеру заработнай платы і даты звальнення. На аснове звестак, атрыманых ад гэтых органаў, адміністрацыя інфармуе работнікаў аб тым, куды яны могуць звярнуцца для працаўладкавання і што на працягу двух тыдняў пасля звальнення яны павінны зарэгістравацца ў дзяржаўнай службе занятасці насельніцтва (гарадскім цэнтры або раённым бюро).

Дзяржаўная служба занятасці прапаноўвае рабочаму або служачаму работу ў той жа або іншай мясцовасці па яго прафесіі, спецыяльнасці, кваліфікацыі, а пры яе адсутнасці — ажыццяўляе падбор іншай работы з улікам індывідуальных пажаданняў і грамадскіх патрэб.

Скасаванне працоўнага дагавору з работнікамі, вызваляемымі ў сувязі са скарачэннем колькасці або штата работнікаў ці ліквідацыяй прадпрыемства, установы, арганізацыі, павінна рабіцца ў строгай адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам. Звальненне рабочых і служачых у сувязі са скарачэннем колькасці або штата работнікаў цяпер можа рабіцца толькі з папярэдняй згоды прафсаюзнага камітэта прадпрыемства, установы, арганізацыі. Пастанова прафкома аб дачы згоды на звальненне работніка сапраўдная на працягу аднаго месяца з дня прыняцця, па заканчэнні гэтага тэрміну яна страчвае сваю сілу. Таму звальненне з работы па заканчэнні месячнага тэрміну з моманту атрымання згоды прафкома на гэта будзе незаконным. Для звальнення ж работнікаў у сувязі з ліквідацыяй прадпрыемства, установы, арганізацыі згоды прафсаюзнага камітэта не патрабуецца.

Віктар ДАМАШЭВІЧ,
прававы інспектар працы савета Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі.

РОЗГАЛАС

КАЛЯРОВЫЯ ГРУЗЫ

ГРОДЗЕНСКАЯ ВОБЛАСЦЬ. (А. Дук). Вобласць мае мяжу з Польшчай і Літвой, таму не выпадкова праз яе ўсё часцей перапраўляюць каляровыя металы «налева». Так, на КПП у Ашмянах былі затрыманы тры КамАЗы Пухавіцкага райаграпрамэнерга, на якіх спрабавалі вывезці ў Літву 50.217 кілаграмаў магнію. На КПП у Іўеўскім раёне затрымана машына МАЗ: мінскае МП «Ювіс» накіроўвала ў суседнюю Літву без ліцэнзіі 18 тон медзі. А на КПП Парэчча была спынена аўтамашына МАЗ, у паўпрычэпе якой знаходзілася 10 тон медзі.

УСЁ ГАРЫЦЬ

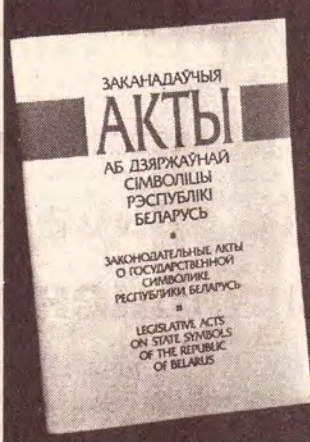
АСІПОВІЧЫ. **(І. Сцяпура).** Вялікі пажар разбудзіў многіх жыхароў вёскі Ліпень, цэнтра калгаса імя Валадарскага. Гарэў мэблевы цэх гаспадаркі, які прыносіў ёй вялікія прыбыткі. Нават пажарныя не змаглі выратаваць прадпрыемства. Цяпер застаецца падлічыць страты, а яны немалыя — мільёны рублёў.

У РУХА СВАЕ ШЛЯХІ ВЫХАДУ З КРЫЗІСУ

МІНСК. Дэпутаты Мінгарсавета — удзельнікі Руху за дэмакратыю, сацыяльны прагрэс і справядлівасць разам з рэспубліканскім і мінскім гарадскім саветамі гэтага Руху правялі навукова-практычную канферэнцыю, на якой абмеркавалі шляхі выхаду рэспублікі з крызісу без далейшага зніжэння ўзроўню жыцця працоўных, сацыяльна-эканамічныя пытанні, вынесеныя на чарговую сесію Вярхоўнага Савета РБ, а таксама эканамічныя пытанні праграмы Руху, якую намечана прыняць на яго канферэнцыі ў лістападзе—снежні гэтага года.

ТОЛЬКІ ШТО ВЫДАДЗЕНА...

Выдавецтва «Беларусь» выпусціла ў свет зборнік **«Заканадаўчыя акты аб дзяржаўнай сімволіцы Рэспублікі Беларусь».**

У зборніку змешчаны Законы Рэспублікі Беларусь, Пастановы Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, іншыя афіцыйныя дакументы, якія датычаць назвы Рэспублікі Беларусь, яе Дзяржаўнага герба і Дзяржаўнага сцяга, парадку іх вырабу і выкарыстання, а таксама выявы-эталоны Дзяржаўнага герба і Дзяржаўнага сцяга.

Зборнік выдадзены на беларускай, рускай і англійскай мовах. Тыраж выдання — 20 тысяч экземпляраў.

АДЗІН СУПРАЦЬ ТРОХ

ГОМЕЛЬСКАЯ ВОБЛАСЦЬ. (У. Пернікаў). Трагічна закончыўся крадзёж будаўнічых матэрыялаў у вёсцы Вялікія Рагі Жлобінскага раёна. А было так. У 22 гадзіны ўчастковы інспектар малодшы лейтэнант міліцыі С. Грыбоўскі атрымаў сігнал аб тым, што ва ўзводзімы дом залезлі тры зладзеі і цягнуць адтуль усё, што трапляе пад руку. Участковы вырашыў спыніць іх злачынныя дзеянні і накіраваўся да будоўлі. Аднак трое рабаўнікоў пагрозліва пайшлі на яго ў наступ. Адзін з іх (як высветлілася пасля, ачмурэлы ад спіртнога электрык хлебазавода В. Сідараў) занёс над міліцыянерам пілу-нажоўку. Але малодшы лейтэнант аказаўся не з палахлівага дзесятка і ўступіў са злачынцам у адзінаборства. Абараняючыся, ён нанёс Сідараву такі моцны ўдар, што таго завезлі ў бальніцу, дзе ён і памёр. Двое астатніх кінуліся наўцёкі. Асобы іх зараз ўстанаўліваюцца. А дзеянні міліцыянера прызнаны правамернымі.

СУМНАЯ ПЕСНЯ НА БУЛЬБЯНЫ МАТЫЎ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Высвятляецца, што ў той «удачлівы дзянёк» спачатку было прынята два мяшэчкі — 70 кілаграмаў. А затым на машынах прывезлі з вёскі Кварцяны Марыя Кароткіна 1.181 і Феня Франчук — 1.482 кілаграмы. І рэалізавалі сельскія жанчынкі сваю бульбачку толькі таму, што не было іншага выйсця: не везці ж назад, калі і так ледзь разжыліся транспартам.

Адным словам, у падвальным сховішчы знаходзіцца ўсяго 2.733 кілаграмы. Даволі сіратліва выглядаюць гэтыя першыя дзесяткі скрынак з клубнямі, бо астатнія засекі ёмістага памяшкання пакуль што парожнія. І яны не запаўняюцца: прадаваць па 9 рублёў за кілаграм ніхто не хоча — вельмі танна. Тым больш, што на падхваце купцы больш шчодрыя.

Сапраўды, як мне гаварылі, навошта везці ў свой «райзаг», калі ганцы-ваяжоры з Украіны, суседняй Смаленшчыны прыязджаюць у вёскі і на месцы купляюць па цане ўдвая вышэйшай. А той, хто мае ўласны легкавік, імчыць у Оршу, дзе па 20 рублёў за кілаграм мяшок-другі заўсёды збудзеш — толькі давай. Многія вяскоўцы вырашылі больш клубняў пакінуць на свае патрэбы. Цэны ж на хлеб, збожжа, камбікорм вунь як падскочылі, а парсючка, іншую жыўнасць карміць нечым жа трэба.

Слухаў я ўсе гэтыя і многія іншыя тлумачэнні-апраўданні і думаў: а што рабіць гараджанам? Ім жа «другі хлеб», хоць і па драпежніцкіх цэнах, набываць трэба. І менавіта зараз, увосень, нарыхтоўшчыкі абавязаны зрабіць належныя запасы. А ў іх, як бачым, не клеіцца, важная справа ідзе праз пень-калоду. Чаму?

За адказам звярнуўся да старшыні райспажыўсаюза Г. Ткачовай.

— Спачатку мы заключылі дагавор на 860 тон, — гаворыць Галіна Васільеўна. — Потым спусцілі нам новае заданне — 9 тысяч тон. Не ведаю, хто і адкуль узяў такую лічбу. Відаць, са столі.

Магчыма, і так. Але, згодна з гэтай раскладкай-разнарадкай, 8.100 тон павінны паставіць калгасы і саўгасы, а 1.800 — трэба закупіць у насельніцтва. І калі прыватнікі ўжо нейкую сваю долю ўнеслі, то гаспадаркі не прывезлі яшчэ ніводнага клубня. Хоць, зазначым, калгасу імя Леніна трэба паставіць 600 тон, калгасу «Аўсянка» і вучгасу БСГА па 1.200, АТП «Горацкае» — 1.450. Усе гэтыя лічбы, на жаль, пакуль што на паперы. У сваю чаргу мая субяседніца даводзіла, што на нарыхтоўчыя работы затрачана шмат часу і сродкаў: гатовы да работы накапляльныя бункеры, іншае абсталяванне; можна адпраўляць бульбу і па чыгунцы (летась адгрузілі 840 тон). Што, маўляў, райаграпром па-ранейшаму застаецца ўбаку. Адным словам, старая песня.

Варта зазначыць, невясёлая, проста сумная. І перш-наперш таму, што нарыхтоўшчыкі прывыклі працаваць па камандзе зверху, а таксама чакаць, што прывязуць ім тую ж бульбачку гатовую, прытым па самай мізэрнай цане. Замест таго каб разгарнуць сапраўдную дзейнасць, накіраваць сваіх прадстаўнікоў і транспарт непасрэдна ў вёскі, бездапаможна чакалі, калі з абласнога цэнтра спусцяць новыя закупачныя цэны.

А дзе ж самастойнасць, прадпрымальнасць і паваротлівасць?

Іван БРАЛКА,
спец. кар. «Звязды».

Горацкі раён.

Ад аўтара: Калі гэты матэрыял быў падрыхтаваны да друку, звязаўся па тэлефоне з Горкамі. Вось што паведаміў мне дырэктар А. Ківуля: цяпер цана на бульбу 12 рублёў за кілаграм. Закуплена 10 тон (а трэба 9 тысяч). Ахвоты везці на прыёмны пункт клубні ў людзей не прыбавілася. Што і казаць, сумна.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ

РАДЫЁ «СВАБОДА»

◆ Лідэры Абхазіі заклікалі прэзідэнта Расіі Ельцына і старшыню парламента Хасбулатава не дапусціць правядзення нечарговай сесіі парламента Абхазіі. Паводле слоў абхазскіх лідэраў, грузінскія дэпутаты паспрабуюць скарыстаць гэту сесію, каб распусціць парламент Абхазіі.

◆ **Вярхоўны суд Літвы прыйшоў да заключэння, што былы прэм'ер-міністр краіны Казімера Прунскене супрацоўнічала з КДБ. Цяпер парламенту Літвы патрэбна вырашаць пытанне аб пазбаўленні Прунскене дэпутацкага мандата. Прунскене настойліва аспрэчвала абвінавачванне ў супрацоўніцтве з КДБ, абвінавачваючы сваіх праціўнікаў у спробе звядзення палітычных рахункаў.**

◆ Назначаная прэзідэнтам ЗША Бушам і кангрэсам камісія рэкамендавала стварыць службу радыёвяшчання на Кітай і іншыя рэгіёны Азіі. Камісія заяўляе, што радыёперадачы могуць аказаць вялікі ўплыў на развіццё падзей у Азіі, падобна таму, як зрабілі ўплыў на развіццё дэмакратыі ва Усходняй Еўропе і былым СССР.

◆ **У архівах КДБ знойдзены дакументы, якія сведчаць аб тым, што стрыечная сястра Гітлера памерла ў савецкай турме ў 1953 годзе. Гаспадыня невялікай фермы Марыя Капельштайнер была арыштавана пасля заканчэння вайны савецкай сакрэтнай службай разам са сваім мужам і двума братамі. Яна ўтрымлівалася ў Аганскай турме да самай смерці.**

ТАЙМ-АЎТ

У СНД ТАКОГА ЯШЧЭ НЕ БЫЛО

Сюрпрызам для аматараў спорту стала нядаўна перадача беларускага тэлебачання «Асілак», якая адзначала сціплы пяцігадовы юбілей. Дакладней не перадача, а яе ўдзельнікі — вядомыя гіравікі Вячаслаў Харанека і Віктар Калмук. На вачах у тысяч тэлегледачоў і кампетэнтнага журы кожны з іх за хвіліну штурхнуў дзве двухпудовыя гіры 36 разоў. У СНД — гэта рэкордны вынік.

ТЭНІС

Наталля Зверава з Мінска ў пары з Д. Фернандэс (ЗША) стала пераможцай адкрытага чэмпіяната ЗША. У фінале спартсменкі абыгралі Я. Новатну (Чэхаславакія) і Л. Саўчанка-Нейланд (Латвія) з лікам 7:6, 7:4, 6:1.

БАСКЕТБОЛ

Беларускія баскетбалісты прынялі ўдзел у міжнародным турніры ў Стамбуле. Турэцкаму клубу «Эфес» яны ўступілі з лікам 87:91 і абыгралі фінскую каманду (73:65). Гэты турнір быў для РТІ чарговым этапам падрыхтоўкі да еўракубка, дзе яны павінны неўзабаве сустрэцца ў першым матчы з грэчаскім «Арысам».

interfax ИНТЕРФАКС

ШЭВАРДНАДЗЕ: ЗРЫУ ПАРЛАМЕНЦКІХ ВЫБАРАУ У ГРУЗІІ ПРЫВЯДЗЕ ДА ХАОСУ І АНАРХІІ

Старшыня Дзяржсавета Грузіі Эдуард Шэварднадзе заявіў, што, калі назначаныя на 11 кастрычніка ў Грузіі парламенцкія выбары будуць сарваны, у рэспубліцы «ці запануе поўны хаос і анархія, ці будзе адноўлена ваенная дыктатура». Выступаючы ў панядзелак у Тбілісі на нарадзе праваахоўных органаў, прысвечанай забеспячэнню парадку на маючых адбыцца выбарах, Э. Шэварднадзе адзначыў, што Грузія не зможа ўпэўнена ўвайсці ў сусветнае супольніцтва, калі ў краіне не будзе законнай улады, законнага ўрада. Кіраўнік Дзяржсавета зноў заклікаў апанентаў на роўных прыняць удзел у выбарах.

У БАІ ЛЯ ГАГРЫ ЗАГІНУУ ГРУЗІНСКІ ГВАРДЗЕЕЦ

Паводле паведамлення з камендатуры Гагры, раніцай у панядзелак добраахвотнікі Канфедэрацыі горскіх народаў ажыццявілі наступленне на пазіцыі грузінскай арміі каля гэтага горада-курорта. У баі загінуў 1 і паранены 10 грузінскіх гвардзейцаў, страты процілеглага боку невядомыя.

Як адзначылі ў камендатуры, дзеянні «наёмнікаў» Канфедэрацыі, што парушаюць маскоўскія дагаворанасці па Абхазіі, могуць прывесці да выхаду грузінскіх гвардзейцаў з-пад кантролю камандавання, і, у сваю чаргу, да эскалацыі ваенных дзеянняў.

Яўген Аляксеевіч ЗАЙЦАЎ

Беларускае выяўленчае мастацтва панесла вялікую страту. 13 верасня на 84-м годзе жыцця памёр выдатны майстра сучаснага жывапісу, народны мастак Рэспублікі Беларусь, ветэран Вялікай Айчыннай вайны Зайцаў Яўген Аляксеевіч.

Я. А. Зайцаў нарадзіўся 3 студзеня 1908 г. у г. Невелі, прафесіянальную адукацыю атрымаў у Віцебскім мастацкім тэхнікуме і Ленінградскім інстытуце жывапісу, скульптуры і архітэктуры.

З першых крокаў самастойнага жыцця ў творчасці Я. А. Зайцаў прысвяціў сябе гістарычнаму жанру і прытрымліваўся яго на працягу ўсяго творчага шляху.

Першыя палотны мастака: «Чапаеў», «Пахаванне героя», «Абарона Брэсцкай крэпасці», «Выйсце з блакады», «Мая рэспубліка ў агні Айчыннай», шэраг партрэтаў і краявідаў сведчаць аб высокім прафесіянальным майстэрстве мастака, вылучаюць жывапісца як майстра не толькі кампазіцыйнай пабудовы станковай тэматычнай карціны, але і арыгінальнага каларыту. Лепшыя яго творы занялі пачэснае месца ў музейным фондзе Беларусі, грунтоўна адлюстроўваюць час, на працягу якога фарміраваліся мастак і яго творчасць.

Я. А. Зайцаў прымаў актыўны ўдзел у грамадскім жыцці, неаднаразова выбіраўся ў састаў праўлення Саюза мастакоў Рэспублікі Беларусь, быў яго старшынёй, узначальваў секцыю жывапісу, прымаў удзел у рабоце многіх мастацка-экспертных фарміраванняў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

За дасягненні ў прафесіянальным выяўленчым мастацтве ён быў выбраны членам-карэспандэнтам Акадэміі мастацтваў Саюза ССР, узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Дружбы народаў, «Знак Пашаны», медалямі. Нягледзячы на свой цяжкі фізічны стан у апошнія гады, Я. А. Зайцаў не толькі працягваў працаваць над стварэннем сваіх новых палотнаў, але прымаў актыўны ўдзел у распрацоўцы канцэпцыі развіцця выяўленчага мастацтва Рэспублікі Беларусь у сучасных умовах.

Творчая адданасць Я. А. Зайцава мастацтву, змаганне за яго ідэалы — прыклад служэння нацыянальнай культуры, які будзе жыць вечна ў памяці і сэрцах нашых суайчыннікаў.

С. С. Шушкевіч, В. Ф. Кебіч, М. І. Дзямчук, Н. С. Гілевіч, Я. К. Вайтовіч, А. І. Бутэвіч, П. К. Краўчанка, А. М. Герасіменка, Г. В. Буралкін, В. А. Нікіфараў, І. Г. Чыгрынаў, Я. М. Кавалеўскі, А. А. Дудараў, М. М. Яроменка, М. У. Кірэеў, М. А. Савіцкі, З. І. Азгур, Л. Д. Шчамялёў, В. А. Грамыка, Г. Х. Вашчанка, А. М. Кішчанка, Я. Р. Чэмадураў, М. В. Данцыг, В. П. Шаранговіч.

Каманда маладосці нашай...

Вось і прайшоў той вечар, якога з такім нецярпеннем чакалі беларускія футбольныя балельшчыкі — ці не ў апошні раз мы ўбачылі ў баявым страі тую «залатую» дружыну мінскага «Дынама» ўзору 1982 года, ад гульні якой прыходзіла ў захапленне «шостая частка планеты» — ад Брэста да Курылаў. Праўда, на гэты раз яна сустракалася не са сваімі даўнімі сапернікамі — кіеўскімі дынамаўцамі ці маскоўскім «Спартаком». «Дынама-82» экзаменавала Нацыянальную зборную Беларусі — сустрэліся легенда і будучыня беларускага футбола.

Але аб усім па парадку. Спачатку адбылося ўшанаванне ветэранаў дынамаўскай каманды — ігракоў, якія ў 1954 і 1963 гадах заваявалі бронзавыя ўзнагароды чэмпіяната Саюза. Старэйшае пакаленне добра памятае тыя часы, калі білеты на матчы разбіраліся за некалькі дзён да пачатку гульні. Хоміч, Арцёмаў, Мустыгін, Зарэмба, Пагальнікаў, Арзамасцаў — адны імёны што значаць... Затым адбылося ўручэнне залатых медалёў ігракам каманды «Дынама» Мінск — першаму чэмпіёну нацыянальнага першынства Беларусі ў 1992 годзе.

А ў 19 гадзін пачалася гульня. І, як дзесяць гадоў назад, над стадыёнам гучала: нумар адзін — Юрый Курбыка, нумар два — Сяргей Бароўскі, нумар тры — Юрый Курненін... Юрый Трухан, Андрэй Зыгмантовіч, Сяргей Гоцманаў, Юрый Пудышаў, Віктар Шышкін, Пётр Васілеўскі, Валерый Мельнікаў, Людас Румбуціс, Георгій Кандрацьеў, Ігар Гурыновіч, Яны прыехалі з многіх гарадоў Беларусі, з далёкага Якуцка і Екацярынбурга, нават з Германіі і Галандыі. У стартавым саставе адсутнічалі ігракі пад нумарамі «чатыры» і «шэсць». З гэтымі лічбамі на майках выходзілі на поле Віктар Янушэўскі і Аляксандр Пракапенка. Іх ужо няма сярод нас — сэрцу не загадаеш...

А з «капітанскага мосціка» гульнёй ветэранаў (ніяк не хочацца верыць, што яны — ветэраны) кіраваў любімец беларускіх балельшчыкаў Эдуард Васільевіч Малафееў. Яго былы выхаванец і адзін з асноўных ігракоў той «залатой» каманды Міхаіл Вяргеенка ў прыгожым і элегантным касцюме галоўнага трэнера Нацыянальнай зборнай на гэты раз быў яго сапернікам. У белачырвоных майках на поле выйшлі ігракі са сталічнага і брэсцкага «Дынама», мінскай «Беларусі», гродзенскага «Хіміка», віцебскага «КІМа», «Гомсельмаша», бабруйскага «Трактара», маладзечанскага «Металурга», ніжнегародскага «Лакаматыва».

Каманды стараліся: вострадзейнічалі наперадзе ў «Дынама-82» Кандрацьеў і Гурыновіч, тонка і мудра пасаваў Пудышаў, «падчышчаў» памылкі партнёраў Бароўскі — склалася ўражанне, што маладыя ігракі зборнай зусім не шкадавалі ветэранаў. Першы тайм — нічыя — 0:0. Лік быў адкрыты неўзабаве пасля перапынку — Сяргей Бараноўскі першым пасам на дабіванне мяча, які адскочыў ад рук Юрыя Курбыкі. Зборная выйшла наперад. Але доўга іх перавага не пратрымалася. Праз некалькі хвілін у процілеглыя вароты быў назначаны 11-метровы ўдар. Андрэй Зыгмантовіч выйграў гэтую дуэль з варатарам Валерыем Шанталосавым, якога, на шчасце, за некалькі дзён да гэтага паспелі перахапіць на самым парозе расійскай зборнай. Гэты лік — 1:1 — і пратрымаўся да канца матча.

Анатоль СЛАНЕЎСКІ.

БАГАТЫЯ ТАКСАМА ПЛАЧУЦЬ

(Працяг. Пачатак у № 185).

ДОН АЛЬБЕРТА

Дон Альберта Сальвацьера — чалавек вельмі багаты. Ён уладальнік буйной будаўнічай кампаніі.

Сям'я ў дона Альберта невялікая, усяго тры чалавекі: ён, жонка і трыццацігадовы сын Луіс Альберта. Яны жывуць у прыгожым двухпавярховым асабняку.

Багацце не сапсавала характар дона Альберта. Гэты сумленны і прыстойны чалавек зарабіў яго сваёй працай. І цяпер, нягледзячы на свой узрост, ён працягвае працаваць.

У адносінах да жанчын ён заўсёды быў сапраўдным кабальера: схіляўся перад іх прыгажосцю, але ніколі не здраджваў донне Алене.

З нараджэннем сына ён звязваў вялікія надзеі, але занятасць справамі фірмы прымусіла дона Альберта перадаручыць яго выхаванне жонцы. Донна Алена душы не чула ў хлопчыку. Ні ў чым яму не адмаўляла і ў выніку вельмі распесціла.

Прымаючы рашэнне ўзяць да сябе ў дом Марыяну, дон Альберта разумеў, што гэта выклікае пэўныя цяжкасці і рознагалоссі ў сям'і. Але чысціня душы і несапсаванасць дзяўчыны пакарылі яго. Дапамагаць ёй ён лічыў сваім абавязкам.

ДОННА АЛЕНА

Жонка дона Альберта донна Алена ў маладосці была вельмі прыгожай. Сляды гэтай прыгажосці яна захавала дагэтуль. Выйшаўшы замуж па каханню, яна не страціла свае пачуцці да мужа за трыццаць адзін год сумеснага жыцця.

Нараджэнне сына стала для донны Алены важкім дапаўненнем да сямейнага шчасця. Яна кінула ўсе свецкія забавы і прысвяціла жыццё яго выхаванню. Любая маці песціць сваё дзіця. Багатая маці не ведае ў гэтым меры. Хлопчык рос, не чуючы ад маці слова «не», што не лепшым чынам адбілася на яго характары.

Да з'яўлення ў доме чужой дзяўчыны донна Алена ставілася адмоўна. Яна ўгаворвала мужа змяніць рашэнне, але дон Альберта застаўся непахісны.

ЛУІС АЛЬБЕРТА

Луіс Альберта атрымаў выдатную адукацыю і праяўляў пэўныя здольнасці ў галіне літаратуры. Аднак выкарыстаць іх не спяшаўся. Навошта абцяжарваць сябе якой-небудзь работай, калі можна весела бавіць час, карыстаючыся грашыма бацькоў? Ён любіў добрую кампанію, дзе можна было выпіць, пагуляць у карты, пазаляцацца да прыгожых жанчын.

І ўсё ж у асабістым жыцці яму не шанцавала: жанчына, якую ён кахаў і з якой збіраўся ажаніцца, аддала сваё сэрца іншаму. Гэта нанесла яму цяжкую душэўную траўму, і Луіс Альберта яшчэ больш прыахвоціўся да алкаголю. Працаваць у фірме бацькі яму было нецікава, і ён пад любой прычынай адмаўляўся дапамагаць дону Альберта.

Паводзіны Луіса Альберта выклікалі ў галавы сямейства адкрытую непрыязнасць. Адносіны бацькі і сына ў сям'і Сальвацьера вымушалі жадаць лепшага.

Марыяну Луіс Альберта спачатку ўспрыняў як служанку. Яе дзікаватасць і вясковыя манеры раздражнялі яго. Ён не ўпускаў выпадку пасмяяцца з дзяўчыны.

ЭСТЭР

Частая госця ў доме дона Альберта — пляменніца яго жонкі Эстэр. Яна маладая і прыгожая. Але яе эгаізм і цяга да грошай не ведаюць граніц.

У яе ёсць уласны дом, дзе яна жыве разам са сваёй карміліцай Рамонай. Эстэр мае невялікія грошы, што засталіся ад бацькі, але яе жаданні перасягаюць яе магчымасці.

Таму яна паставіла сабе мэту: выйсці замуж за Луіса Альберта і атрымаць доступ да багацця сям'і Сальвацьера. Дамагаючыся гэтага, яна не грэбуе ніякімі сродкамі.

Рашэнне дона Альберта пасяліць у сябе ў доме Марыяну Эстэр прымае ў штыкі. Яна інтуітыўна адчувае ў ёй сваю саперніцу.

МАРЫЯНА

Марыяне вельмі няўтульна ў вялікім доме. Яна з задавальненнем пакінула б яго, калі б не добрыя адносіны да яе дона Альберта.

Дон Альберта — яе адзіны абаронца ад пастаянных нападак з боку Эстэр і донны Алены. Усе свае нерастрачаныя бацькоўскія пачуцці пераносіць ён на Марыяну і аб'яўляе ўсім у доме, што Марыяна не служанка, а паўнапраўны член сям'і.

На першым часе дзяўчына пакутуе ад адзіноты. Толькі размовы з Марыяй — эканомкай дона Альберта — аблягчаюць яе жыццё.

Халоднасць донны Алены і грубасць Эстэр траўміруюць душу Марыяны, але яна не паказвае, што гэта кранае яе.

ЛУІС АЛЬБЕРТА

Паступова Луіс Альберта пачынае мяняць свае адносіны да Марыяны.

Ён бачыць, наколькі яна не падобная на тых жанчын, з якімі яму даводзілася мець справу. Поўная адсутнасць какецтва, прастата і непасрэднасць спалучаюцца ў гэтай дзяўчыне з гордасцю і прыгажосцю.

Канешне, яна далёка не свецкая львіца, не валодае добрымі манерамі і амаль неадукаваная, але затое не ўмее хлусіць і крывадушнічаць. Добрыя манеры і адукацыя — справа нажыўная, а дабрыня сэрца і веліч душы сустракаюцца ў гэтым свеце вельмі рэдка.

Марыяна ўсё больш і больш прыцягвае да сябе ўвагу Луіса Альберта.

ДОННА АЛЕНА

Першай перамену ў адносінах Луіса Альберта да Марыяны заўважыла донна Алена. Гэта не больш, чым чарговае захапленне сына, думае яна, але на ўсялякі выпадак вырашае, што Марыяна павінна пакінуць іх дом.

Донна Алена лічыць Эстэр ідэальнай парай для Луіса Альберта і марыць пра той дзень, калі яны пажэняцца. Каб паскорыць гэтую падзею, яна запрашае Эстэр разам з Рамонай пагасцяваць у іх сям'і. Жаданні цёткі і пляменніцы супадаюць. Яны аб'ядноўваюць намаганні, каб выжыць Марыяну.

Аднак іх імкненні рашуча спыняе дон Альберта. Ён моцна прывязаны да дзяўчыны, лічыць яе сваёй дачкой і не хоча расставацца з ёю.

Донне Алене і Эстэр даводзіцца мірыцца з прысутнасцю Марыяны.

РАМОНА

Карміліца Эстэр Рамона на самай справе яе родная маці. Яна была служанкай у доме брата донні Алены, жонка якога не магла мець дзяцей.

Бацьку Эстэр вельмі хацелася мець дзіця, і, з дазволу жонкі, ён дзеля гэтага пайшоў на сувязь са служанкай. Рамона нарадзіла дзяўчынку, якую выдалі за дачку гаспадара і гаспадыні дома.

Неўзабаве пасля нараджэння Эстэр жонка яе бацькі памерла. Рамона засталася ў доме ў якасці карміліцы і ўтойвала сваё мацярынства ад усіх і ад Эстэр у тым ліку. Пасля смерці бацькі Эстэр атрымала невялікую спадчыну, на якую і жыла са сваёй карміліцай.

Рамона ад усёй душы жадала шчасця дачцэ, але не адабрала яе метады дасягнення мэты. Пры дапамозе акультызму і чорнай магіі Рамона спрабуе дапамагчы Эстэр прычараваць Луіса Альберта. Аднак цёмныя сілы не хочуць прымаць удзелу ў такой далікатнай справе.

Зняверыўшыся ў магчымасцях сваёй карміліцы, Эстэр вырашае дзейнічаць сама.

МАРЫЯНА

Луіс Альберта імкнецца як мага больш часу праводзіць з Марыянай. Пад выглядам таго, што ён збіраецца напісаць раман пра яе жыццё, часта і доўга размаўляе з дзяўчынай.

Марыяне падабаюцца гэтыя размовы. Акрамя таго, яна заўважае, што Луіс Альберта мяняецца ў адносінах да яе. Замест грубых і пошлых жартаў у яе адрас—давернасць і павага. Нават нейкая неўласцівая гэтаму самаўпэўненаму чалавеку нясмеласць бачыцца ў яго позірку, голасе.

Простая і наіўная Марыяна за знешняй разбэшчанасцю і бравадай Луіса Альберта здолела ўбачыць у ім прыстойнасць, палкае сэрца і ранімую душу. Дзяўчына не адразу разумее, што з ёю здарылася, яна ўсё больш і больш думае пра маладога гаспадара.

Праз некаторы час Луіс Альберта прызнаецца ў сваім каханні Марыяне, і яна адказвае яму ўзаемнасцю.

Пра свае пачуцці Марыяна расказвае Марыі. Марыя засцерагае дзяўчыну ад залішняй даверлівасці. Луіс Альберта чалавек непастаянны і можа пасмяяцца з яе.

Але Марыяна захоплена пачуццём першага кахання.

ДЗІЕГА

Прыехаўшы ў Мехіка, Дзіега Авіла адразу ж накіроўваецца ў дом Луіса дэ ля Пара, каб даведацца, ці ведае Марыяна аб завяшчанні яе бацькі. Там ён высвятляе, што сеньёр дэ ля Пара памёр неўзабаве пасля вяртання дамоў. Дзяўчына прыходзіла, але не застала яго ў жывых.

Гэта карэнным чынам мяняе планы Дзіега. Навошта рызыкаваць, забіваючы Марыяну, калі можна адшукаць яе, сыграць на дабрыні і даверлівасці дзяўчыны і ажаніцца з ёю. Дзіега пачынае пошукі.

(Працяг будзе).

Рахеліо ГЕРА: «Я зусім не багаты, але і не зусім бедны»

(Заканчэнне. Пачатак у № 185).

— 248 серый за адзінаццаць месяцаў?

— Гэта звычайны рытм у рабоце над тэленавеламі. Як правіла, мы здымалі па 2—3 серыі ў дзень. У першапачатковым варыянце было каля 140 серый, па паўгадзіны кожная. Ніякай кнігі пад такой назвай не было. За аснову ўзялі старую радыёп'есу, напісаную кубінкай Інес Радэнай. На Кубе яе трансліравалі яшчэ ў часы Батысты. У нас перарабілі гэтую радыёпастаноўку для тэлебачання, пакінуўшы ранейшую назву.

К канцу паказу ў тэлекампаніі зразумелі, што Мексіка «прыліпла» да экранаў і «адліпаць» не жадае. А часу, каб як след дапісаць сцэнарый, ужо не было. Тады тэрмінова знайшлі іншы, які ўжо быў гатовы і больш-менш падыходзячы сюжэт, куды «змясціліся» б асноўныя героі, і пачалі здымаць далей. Таму ў другой частцы знікаюць многія ранейшыя персанажы.

— А чаму раптам змяніліся акцёры ў сярэдзіне першай часткі?

— О, гэта свая гісторыя. Справа ў тым, што незадоўга да пачатку здымак раскалолася наша Нацыянальная асацыяцыя акцёраў (НАА), з якой выдзеліўся Прафсаюз незалежных акцёраў (ПНА). Да яго належала большасць тых, хто здымаўся ў «Багатых», а я быў нават адным з актывістаў гэтага прафсаюза. Пры чарговым пераглядзе калектыўнага кантракта члены НАА патрабавалі для сябе эксклюзіўнага права працаваць у кампаніі «Тэлевіса». Дабіваючыся гэтага, іх прафсаюз заклікаў сваіх да забастоўкі. Таму члены НАА пакінулі нашу здымачную групу ў сярэдзіне першай часткі.

Работу гэта не спыніла, хоць і збянтэжыла астатніх. За суткі ў нас змяніліся партнёры, а ў нашых герояў — сваякі і знаёмыя.

— Што вы думаеце пра вашага героя — Луіса Альберта?

— Яго нельга ахарактарызаваць адназначна. Луіс Альберта — сімпатычны, занудлівы, сардэчны, самазадаволены, высакародны, бесклапотны. Дрэнны і добры адначасова. Яго душэўны стан і лінія паводзін пастаянна мяняюцца. Іграць гэтую ролю было і цяжка, і цікава. Што датычыцца асабістых адносін, дык у глыбіні душы Луіс Альберта мне сімпатычны.

— Вы самі — чалавек багаты?

— Не. Але я б не аднёс сябе і да ліку бедных. У мяне ёсць дом, ёсць маленькі аўтамабіль. Напэўна, я належу да так званага «сярэдняга класа», а можа быць, да яго і не дацягваю.

— У жыцці вам даводзілася плакаць?

— Аднойчы, наколькі памятаю. І якраз у Пуэрта-Рыка. Я тады захварэў, нешта здарылася з пазваночнікам. З тэатра мяне прывезлі ў кватэру, боль быў страшэнны. Я застаўся адзін, не мог нават дацягнуцца да тэлефона. Слёзы пацяклі самі, нічога не мог з сабой зрабіць.

— Якія ў вас адносіны з Веронікай Кастра?

— У час здымак мы пасябравалі і вельмі дапамагалі адзін аднаму. Потым неяк ігралі разам у тэатры, а пасля гэтага, калі і сустракаліся, дык разы два-тры, выпадкова.

РАСКЛАД

руху самалётаў з мінскіх аэрапортаў з 1 кастрычніка па 31 снежня 1992 года

Аэрапорт прызначэння	№№ рэйсаў	Тып самалёта	Час вылету	Час прылёту	Дні вылету	Кошт	Зваротны вылет і прыбыццё ў Мінск: №№ рэйсаў	Час вылету	Час прылёту
Масква (Шарамецьева) з 1.10 па 31.12, М-2	БК 1986	ТУ-134	8.25	9.45	штодзённа	850	БК 1985	16.00	17.20
Масква (Шарамецьева) з 1.10 па 31.12, М-2	БК 1988	ТУ-134	13.00	14.20	штодзённа	850	БК 1987	21.10	22.30
Масква (Шарамецьева) з 1.10 па 30.12, М-2	БК 1994	ТУ-134	20.00	21.20	штодзённа	850	БК 1993	22.20	23.40
Алма-Ата праз Чэлябінск, з 1.10 па 29.12, М-2	БК 7871	ТУ-154	8.45	15.30	2, 4, 6	3.300	БК 7872	16.40	23.40
Архангельск з 1.10 па 30.12, М-2	АГ 8942	ТУ-134	14.20	16.30	3, 7	1.350	АГ 8941	10.50	13.10
Ашхабад праз Запарожжа з 1.10 па 29.12, М-2	ТУ 5258	ТУ-154	23.10	4.45	1, 6	2.140	ТУ 5257	15.55	21.50
Ашхабад праз Арэнбург, Ташауз з 1.10 па 28.10, М-2	ТУ 5256	ТУ-154	13.50	21.35	3	2.140	ТУ 5255	4.10	12.05
Баку з 1.10 па 31.12, М-2	АЛ 6702	ТУ-154	5.35	8.45	1, 3, 5, 7	2.600	АЛ 6701	1.00	4.25
Благавешчанск праз Новасібірск з 4.10 па 31.12, М-2	БК 7893	ТУ-154	9.45	20.10	4, 7	3.670	БК 7894	22.40	9.45
Белгарад з 1.10 па 30.12, М-2	УЦ 320	ЯК-40	17.35	19.45	3, 7	398	УЦ 319	9.55	12.05
Брэст з 1.10 па 31.12, М-1	ЮГ 645	АН-24	14.00	15.20	2, 4, 6	300	ЮГ 646	16.10	17.30
Бранск з 1.10 па 26.12, М-2	ПР-898	АН-24	14.40	16.15	6	470	ПР 897	11.50	13.40
Вялікія Лукі з 1.10 па 31.12, М-1	ЛЕ 8722	АН-24	15.55	17.20	1, 4, 6	802	ЛЕ 8721	9.25	10.45
Віцебск з 1.10 па 31.12, М-1	БК 17	АН-24	9.20	10.15	1, 3, 5, 7	100	БК 18	15.40	16.35
Валгаград з 1.10 па 25.10, М-2	ЮГ 6234	ЯК-42	10.45	13.30	1, 3, 5	519	ЮГ 6233	6.50	9.35
Валгаград з 26.10 па 30.12, М-2	ЮГ 6234	ЯК-42	10.45	13.30	1, 3, 5, 7	519	ЮГ 6233	6.50	9.35
Варонеж з 1.10 па 30.12, М-2	УЦ 562	АН-24	10.25	13.00	1, 3, 5, 7	575	УЦ 561	6.40	9.20
Варонеж праз Гомель з 1.10 па 30.12, М-1	Б 83	АН-24	20.25	23.35	1, 3, 5, 7 (1, 2, 4, 6)	575	БК 84	5.30	9.05
Гомель з 1.10 па 31.12, М-1	БК 27	АН-24	7.00	8.00	1, 3, 5	335	БК 28	10.45	11.50
Гомель з 1.10 па 31.12, М-1	БК-220	АН-24	20.20	21.25	1, 3, 5	335	БК 219	18.35	19.40
Гомель з 1.10 па 30.12, М-1	БК 83	АН-24	20.25	21.30	1, 3, 5, 7 (1, 2, 4, 6)	335	БК 84	8.00	9.05
Гродна з 1.10 па 30.12, М-1	БК 29	АН-24	16.00	17.00	1, 3, 5, 7	220	БК 30	16.55	17.45
Гродна з 1.10 па 31.12, М-1	БК 35	АН-24	17.45	18.35	2, 4, 6	220	БК 36	19.15	20.05
Грозны праз Запарожжа з 1.10 па 1.10, М-2	ЮГ 6504	ТУ-134	3.25	8.00	4	1.300	—	—	—
Грозны праз Запарожжа з 2.10 па 30.10, М-2	ЮГ 6504	ТУ-134	15.55	20.30	1, 3, 5	1.300	ЮГ 6503	10.30	14.55
Грозны праз Запарожжа з 2.11 па 30.12, М-2	ЮГ 6504	ТУ-134	15.55	20.30	1, 3	1.300	ЮГ 6503	10.30	14.55
Днепрапятроўск з 1.10 па 31.12, М-1	БК 87	АН-24	9.10	11.30	2, 3, 4, 7	545	БК 88	17.55	20.35
Днепрапятроўск з 1.10 па 29.12, М-1	ЛА 121	АН-24	13.00	15.00	2, 4	545	ЛА 122	15.45	17.55
Днепрапятроўск з 1.10 па 31.12, М-1	УК 926	ЯК-40	17.35	20.05	1, 5	[illegible]	УК 925	10.40	12.50
Данецк з 1.10 па 29.12, М-2	БК 7829	ТУ-134	10.10	11.55	1, 3, 5	850	БК 7830	12.50	14.35
Екацярынбург з 1.10 па 30.12, М-2	БК 7883	ТУ-154	10.00	15.00	2, 4, 6	1.800	БК 7884	14.15	17.15
Запарожжа з 1.10 па 28.12, М-2	ТУ 5258	ТУ-154	23.10	0.35	1, 6	1.115	ТУ 5257	20.15	21.50
Запарожжа з 1.10 па 1.10, М-2	ЮГ 6504	ТУ-134	3.25	5.05	4	910	[illegible]	[illegible]	2.25
Запарожжа з 2.10 па 30.10, М-2	ЮГ 6504	ТУ-134	15.55	17.35	1, 3, 5	910	ЮГ 6503	13.20	14.55
Запарожжа з 2.11 па 30.12, М-2	ЮГ 6504	ТУ-134	15.55	17.35	1, 3	910	ЮГ 6503	13.20	14.55
Казань з 1.10 па 31.12, М-2	КУ 4366	ТУ-154	13.55	16.00	2, 4	1.460	КУ 4365	10.25	12.35
Калінінград з 1.10 па 30.12, М-2	КД 7902	ТУ-134	18.25	19.35	1, 3, 5	[illegible]	КД 7901	[illegible]	11.10
Караганда праз Казань, з 1.10 па 31.12, М-2	КУ 4366	ТУ-154	13.55	19.45	2, 4	3.000	КУ 4365	[illegible]	12.35
Кіеў (Жуляны) з 1.10 па 31.12, М-1	БК 45	АН-24	10.10	11.50	2, 4, 6, 7	[illegible]	БК 46	[illegible]	18.25
Кіеў (Жуляны) з 1.10 па 28.12, М-1	БК 51	АН-24	[illegible]	[illegible]	1	[illegible]	БК 52	[illegible]	13.45
Кіеў (Жуляны) з 1.10 па 30.12, М-1	ЛЕ 101	ЯК-40	11.15	12.30	1, 3, 5, 6, 7	875	ЛЕ 102	17.35	19.00
Кіеў (Жуляны) з 8.11 па 30.12, М-1	ЛЕ 101	ЯК-40	11.15	12.30	1, 3, 5, 6, 7	875	ЛЕ 102	13.15	14.30
Кіеў (Жуляны) з 1.10 па 31.12, М-1	ЛЕ 8721	ЯК-40	11.15	12.30	1, 4, 6	875	ЛЕ 8722	13.15	14.30
Кіеў (Жуляны) з 1.10 па 31.12, М-1	ЛА 165	АН-24	12.45	14.10	1, 4	[illegible]	ЛА 166	[illegible]	15.15
Кіеў (Жуляны) з 19.10 па 30.12, М-1	ЛА 165	АН-24	[illegible]	[illegible]	1, 4	[illegible]	ЛА 166	[illegible]	16.40
Кіеў (Жуляны) з 1.10 па 31.12, М-1	БК 49	АН-24	[illegible]	[illegible]	штодзённа	[illegible]	БК 50	[illegible]	20.10
Кіраваград з 1.10 па 29.12, М-2	УК 132	ЯК-40	[illegible]	[illegible]	2, 6	[illegible]	УК 131	[illegible]	12.35
Кішынёў з 1.10 па 30.12, М-2	МД 7716	ТУ-134	17.35	19.05	1, 3, 5, 7	[illegible]	МД 7715	15.05	16.40
Краматорск праз Кіеў з 1.10 па 28.12, М-1	БК 51	АН-24	10.30	14.20	1	625	БК 52	15.00	19.00
Краснадар з 1.10 па 31.12, М-2	БК 7775	ТУ-154	9.00	11.10	2, 4, 6	920	БК 7776	12.20	14.35
Краснадар праз Палтаву з 1.10 па 31.12, М-1	ЮГ 646	АН-24	18.15	23.10	2, 4, 6	920	ЮГ 645	7.55	13.20
Краснаярск праз Перм, з 1.10 па 30.12, М-2	БК 7887	ТУ-154	7.30	14.20	1, 3, 5, 7	2.365	БК 7888	15.30	22.45
Курск з 1.10 па 31.12, М-1	УЦ 648	АН-24	12.30	14.10	2, 4, 6	348	УЦ 647	9.30	11.20
Ліепая з 1.10 па 19.10, М-1	ЛА 166	АН-24	17.25	19.15	1, 4	1.120	ЛА 165	10.15	11.55
Ліпецк з 1.10 па 29.12, М-2	УЦ 712	ЯК-40	19.10	21.30	2, 6	413	УЦ 711	16.00	18.20
Луганск праз Чаркасы, з 1.10 па 31.12, М-1	БК 61	АН-24	10.00	14.10	1, 2, 4, 6	715	БК 62	14.55	19.15
Львоў з 1.10 па 29.12, М-1	ЛА 119	АН-24	14.50	16.40	1, 5	1.060	ЛА 120	17.35	19.25
Мінеральныя Воды з 1.10 па 30.12, М-2	БК 7765	ТУ-154	8.15	10.35	1, 3, 5, 7	1.100	БК 7766	11.45	14.10
Мурманск з 1.10 па 30.12, М-2	БК 7855	ТУ-154	16.15	18.55	3, 5, 7	1.270	БК 7856	20.05	22.45
Ніжнявартаўск з 2.10 па 12.10, М-2	БК 7857	ТУ-154	11.15	15.15	1, 3, 5, 7	2.500	БК 7858	16.45	21.05
Ніжнявартаўск з 16.10 па 8.11, М-2	БК 7857	ТУ-154	11.15	15.15	1, 3, 5, 7	2.500	БК 7858	16.45	21.05
Ніжнявартаўск з 9.11 па 15.11, М-2	БК 7857	ТУ-154	11.15	15.15	1, 5, 7	2.500	БК 7858	16.45	21.05
Ніжнявартаўск з 16.11 па 14.12, М-2	БК 7857	ТУ-154	11.15	15.15	1, 3, 5	2.500	БК 7858	16.45	21.05
Ніжнявартаўск з 18.12 па 30.12, М-2	БК 7857	ТУ-154	11.15	15.15	1, 3, 5	2.500	БК 7858	16.45	21.05
Ніжні Ноўгарад з 1.10 па 31.12, М-1	ПР 5708	АН-24	20.35	23.35	1, 2, 4, 6	1.075	ПР 5708	16.45	19.50
Ноўгарад з 1.10 па 6.11, М-1	ЛЕ 102	ЯК-40	15.10	16.50	1, 3, 5, 6, 7	450	ЛЕ 101	8.50	10.30
Ноўгарад з 8.11 па 30.12, М-1	ЛЕ 102	ЯК-40	15.10	16.50	1, 3, 5, 6, 7	450	ЛЕ 101	8.50	10.30
Новасібірск з 3.10 па 29.12, М-2	БК 7891	ТУ-154	9.45	14.30	2, 6 (3, 7)	2.040	БК 7892	4.45	9.45
Новасібірск з 4.10 па 31.12, М-2	БК 7893	ТУ-154	9.45	14.30	4, 7 (1, 5)	2.040	БК 7894	4.45	9.45
Адэса з 1.10 па 30.12, М-2	БК 7825	ТУ-134	12.35	14.10	1, 3, 5, 7	900	БК 7826	15.10	16.45
Арэнбург з 1.10 па 24.12, М-2	ПР 5938	ТУ-134	23.50	2.50	4	1.425	ПР 5937	19.35	22.40
Арэнбург з 1.10 па 28.10, М-2	ТУ-5256	ТУ-154	13.50	16.35	3	1.625	ТУ 5256	9.20	12.05
Пенза праз Бранск з 3.10 па 26.12, М-2	ПР 898	АН-24	14.40	19.00	6	1.115	ПР 897	8.50	13.40
Перм з 1.10 па 30.12, М-2	БК 7887	ТУ-154	7.30	10.10	1, 3, 5	1.145	БК 7888	20.00	22.45
Палтава з 1.10 па 31.12, М-1	ЮГ 646	АН-24	18.15	20.20	2, 4, 6	485	ЮГ 645	11.05	13.20
Пскоў праз Вял. Лукі з 1.10 па 31.12, М-1	ЛЕ 8722	АН-24	15.55	18.45	1, 4, 6	924	ЛЕ 8721	8.00	10.45
Радужны з 1.10 па 29.12, М-2	БК 7859	ТУ-154	11.15	15.20	2	1.815	БК 7860	16.50	21.15
Рыга з 1.10 па 29.12, М-1	ЛА 120	АН-24	20.10	21.40	1, 5	1.120	ЛА 119	12.55	14.10
Рыга з 1.10 па 30.12, М-1	УЦ 319	ЯК-40	13.25	14.35	3, 7	284	УЦ 320	15.35	16.45
Рыга з 1.10 па 31.12, М-1	УК 925	ЯК-40	13.30	14.50	1, 5	1.110	УК 926	15.50	17.15
Рыга з 1.10 па 29.12, М-1	ЛА 122	АН-24	18.40	20.05	2, 4	1.120	ЛА 121	10.55	12.10
Растоў з 1.10 па 31.12, М-2	БК 7769	ТУ-134	9.30	11.30	1, 2, 4, 6	900	БК 7770	12.30	14.35
Растоў з 1.10 па 30.12, М-2	КД 7901	ТУ-134	15.50	18.20	1, 3, 5	755	КД 7902	15.20	17.25
Самара з 1.10 па 30.12, М-2	БК 7885	ТУ-134	15.50	18.20	1, 3, 5	1.250	БК 7886	19.25	22.00
Санкт-Пецярбург (Ржэўка) з 1.10 па 29.12, М-2	УК 131	ЯК-40	13.20	15.20	2, 6	1.200	УК 132	16.00	17.25
Санкт-Пецярбург з 1.10 па 30.12, М-2	КІ 8826	ТУ-134	15.45	17.10	1, 3, 5, 7	465	КІ 8825	13.20	14.25
Санкт-Пецярбург з 1.10 па 29.12, М-2	БК 7845	ТУ-134	18.20	19.45	2, 4, 6	900	БК 7846	20.45	22.10
Саратаў праз Гомель, Варонеж з 1.10 па 30.12, М-1	Б 83	АН-24	20.25	2.15	1, 3, 5, 7 (1, 2, 4, 6)	835	БК 84	3.00	9.05
Саратаў з 1.10 па 3.11, М-2	ПР 5828	ЯК-42	10.15	12.45	2, 6	1.170	ПР 5827	6.20	8.50
Саратаў з 10.11 па 29.12, М-2	ПР 5828	ЯК-42	10.15	12.45	2, 6	1.170	ПР 5827	6.20	8.50
Сімферопаль з 1.10 па 1.11, М-2	БК 7809	ТУ-154	8.00	9.50	1, 2, 4, 6, 7	1.500	БК 7810	11.00	12.55
Сімферопаль з 3.11 па 31.12, М-2	БК 7809	ТУ-154	8.00	9.50	2, 4, 6, 7	1.500	БК 7810	11.00	12.55
Сочы з 1.10 па 1.11, М-2	БК 7795	ТУ-154	9.15	11.35	штодзённа	1.200	БК 7796	12.45	15.10
Сочы з 4.11 па 30.12, М-2	БК 7795	ТУ-154	9.15	11.35	1, 3, 5, 7	975	БК 7796	12.45	15.10
Стаўрапаль праз Днепрапятроўск з 1.10 па 31.12, М-1	БК 87	АН-24	9.10	14.10	2, 3, 4, 7	915	БК 88	14.55	20.35
Сургут праз Уфу з 1.10 па 30.12, М-2	БК 7867	ТУ-134	10.15	16.30	3, 5, 7	2.200	БК 7868	17.30	23.30
Сыктыўкар праз Санкт-Пецярбург з 10.10 па 30.12, М-2	КІ 8826	ТУ-134	15.45	20.00	1, 3, 5, 7	633	КІ 8825	10.20	14.45
Тамбоў праз Тулу з 1.10 па 30.12, М-1	УЦ 808	АН-24	15.00	19.25	1, 3, 5	917	УЦ 807	9.15	13.40
Талін з 1.10 па 30.12, М-2	ОЖ 332	ЯК-40	15.30	17.15	1, 3, 5, 7	2.200	ОЖ 331	12.45	14.30
Ташауз праз Арэнбург з 1.10 па 28.10, М-2	ТУ 5256	ТУ-154	13.50	19.35	3	2.085	ТУ 5255	6.10	12.05
Ташкент з 1.10 па 31.12, М-2	БК 7875	ТУ-154	12.45	17.25	2, 4, 6, 7	2.040	БК 7876	18.55	23.45
Тбілісі з 1.10 па 29.12, М-2	БК 7759	ТУ-154	16.40	19.25	2, 4, 6	1.760	БК 7760	20.35	23.25
Тула з 1.10 па 30.12, М-1	УЦ 808	АН-24	15.00	17.15	1, 3, 5	765	УЦ 807	11.15	13.40
Ульянаўск з 1.10 па 27.12, М-2	ПР 5616	ЯК-42	16.15	18.45	7	1.190	ПР 5615	12.30	15.00
Уфа з 1.10 па 30.12, М-2	БК 7867	ТУ-134	10.15	13.20	3, 5, 7	1.600	БК 7868	20.40	23.30
Хабараўск праз Новасібірск з 3.10 па 29.12, М-2	БК 7891	ТУ-154	9.45	20.50	2, 6	4.800	БК 7892	22.20	9.45
Чэлябінск з 1.10 па 29.12, М-2	БК 7871	ТУ-154	8.45	11.50	2, 4, 6	2.000	БК 7872	20.35	23.40
Чаркасы з 1.10 па 31.12, М-2	БК 61	АН-24	10.00	11.45	1, 2, 4, 6	400	БК 62	17.20	19.15

МІЖНАРОДНЫЯ РЭЙСЫ
(ЧАС УКАЗАНЫ МЯСЦОВЫ)

Берлін з 1.10 па 31.12, М-2	СУ 891	ТУ-154	13.00	13.50	1, 5		СУ 892	14.55	17.40
Франкфурт-Майн з 1.10 па 31.12, М-2	СУ 893	ТУ-154	12.10	14.00	3		СУ 894	14.55	18.40
Варшава з 1.10 па 31.12, М-2	СУ 895	ТУ-134	11.50	12.10	2, 6		СУ 896	13.10	15.30
Шанон з 1.10 па 31.12, М-2	СУ 897	ТУ-134	8.35	10.30	1		СУ 892	11.30	17.00
Нью-Йорк з 1.10 па 31.12, М-2	ЕІ 105	Б-747	14.30	16.29	1 (7) (1)		ЕІ 104	19.15	6.30

ГРУЗАВЫЯ РЭЙСЫ

Масква (Быкава) з 11.10 па 31.12, М-1	БК 908	АН-26	10.55	12.55	2, 4, 6, 7		БК 907	14.55	17.10
Масква (Быкава) з 1.10 па 31.12, М-1	БК 910	АН-26	9.05	12.55	1, 3, 5		БК 909	14.55	17.10
Віцебск з 1.10 па 31.12, М-1	БК 910	АН-26	9.05	10.00	1, 3, 5		—	—	—
Кіеў (Барыспаль) з 1.10 па 31.10, М-1	БК 949	АН-26	14.05	15.30	2, 4, 6		БК 950	17.30	19.05
Курск з 1.10 па 28.12, М-2	УЦ 670	АН-26	14.45	16.45	1		УЦ 669	10.25	12.30
Львоў з 1.10 па 29.12, М-1	БК 961	АН-26	11.00	13.00	2		БК 962	15.00	16.55
Харкаў з 1.10 па 26.12, М-2	УК 350	АН-26	16.00	18.25	6		УК 349	10.30	13.00

РЭГІСТРАЦЫЯ ПАСАЖЫРАЎ робіцца толькі па дакументах, якія пацвярджаюць асобу пасажыра: пашпарту, ваеннаму білету (ваеннаслужачых тэрміновай службы), пасведчанню аб нараджэнні ці пашпартах бацькоў, у якіх ёсць адпаведны запіс для асоб, што не дасягнулі 16 гадоў.

ПАПЯРЭДНІ ПРОДАЖ БІЛЕТАЎ пачынаецца за 15 дзён да выканання рэйсу па раскладу, лічачы дзень продажу і дзень вылету.

МЕСЦЫ РАЗМЯШЧЭННЯ АВІЯКАС: вул. К. Маркса, 28. Праезд тралейбусамі №№ 2, 43, 18 да прыпынку «вул. Камсамольская», ст. метро «Кастрычніцкая».

АЭРАПОРТ МІНСК-1. Праезд аўтобусамі №№ 84, 93, тралейбусамі №№ 2, 18.

АЭРАПОРТ МІНСК-2. Праезд аўтобусам-экспрэсам. Адпраўленне ад аўтавакзала «Цэнтральны».

Продаж авіябілетаў робіцца з 8.00 да 20.00, субота, нядзеля з 8.00 да 19.00, з 1 кастрычніка—панядзелак з 10.00 да 20.00.

Перапынак на абед і тэхналагічныя перапынкі—па зменнаму графіку.

У аэрапорце Мінск-2 касы на дзень вылету працуюць кругласутачна, тэхналагічны перапынак з 23.45 да 02.30.

У аэрапорце Мінск-1 касы на дзень вылету працуюць з 8.00 да 21.00.

УМОЎНЫЯ АБАЗНАЧЭННІ

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 — дні тыдня: 1. панядзелак, 2. аўторак, 3. серада, 4. чацвер, 5. пятніца, 6. субота, 7. нядзеля.

ДАВЕДКІ:

АБ МІЖНАРОДНЫХ РЭЙСАХ, тэл. 25-02-31.

ПРЫЁМ ЗАКАЗАЎ на білеты па тэлефоне і з дастаўкай на дом, тэл. 29-44-16.

АДЗІНАЕ БЮРО ДАВЕДАК Мінскага авіявузла, тэл. 0-06 (даведкі аб наяўнасці месц на рэйсы, аб руху самалётаў і іншыя).

АБ АДПРАЎЦЫ ГРУЗАЎ: Мінск-1, тэл. 25-59-35; Мінск-2 — тэл. 97-31-20.

РАСКЛАД РЭКЛАМНЫ, МАГЧЫМЫ ЗМЯНЕННІ.

ВАШ САД І АГАРОД

Матэрыялы выпуску падрыхтаваў да друку Мікалай ЧАХОЎСКІ (тэл. 32-41-92).

Морква зазелянела...

Дажджы, якія прайшлі на пачатку верасня, амаль паўсюдна насыцілі вільгаццю верхні слой глебы ў 30 сантыметраў. Усё на агародзе атрымала, як кажуць спартсмены, другое дыханне. Адзін з дачнікаў у захапленні прывёў прыклад з морквай. Яна ўжо засыхала. А тут ажыла! З'явіліся нават новыя зялёныя лісточкі!

Радавацца гэтаму ці не? Кожны можа сам абследаваць свае моркаўныя пасадкі. Калі моркаўка з густой мочкай каранёў («барада» з зямлі і густой сеткі павуціння-карэньчыкаў), трэба біць трывогу. Плод не прыбавіць у вазе, ні ў памерах. У свой час расліна закончыла развіццё, а цяпер імкнецца выкінуць моцныя стрэлкі, на якіх павінны быць кветкі. Карацей, морква «захацела замуж». Усе яе «думкі» пра насенне. Такую плантацыю трэба ўбіраць. І калівы, якія стварылі «бараду», адкласці ўбок, бо яны ляжаць не будуць. Іх выкарыстаць у розных салатах ці высушыць, як нарыхтоўваем яблыкі для кампотаў.

Уважліва прагледзьце і буракі—асабліва сталовыя, рэдзьку. Ці не думаюць і яны выкінуць стрэлкі? Своечасова папярэджвайце такія спробы.

Нарэшце скончыліся пакутлівыя дні для капусты. Яна набыла «свой» колер замест шызаватага, трывожнага. Адразу ўтварыліся галоўкі. Унутры іх ідзе таямнічы працэс: з пазух лісточкаў «выбягаюць» маленькія парасткі. Яны густа «засяляюць» пустэчы. Качан набірае пругкасць.

Ніякіх работ на плантацыі капусты не праводзім. Час матылёў скончыўся. А вусені, якія яшчэ харчуюцца на качанах, знімем рукамі. Іх цяпер адзінкі.

Ля асновы храпкі шмат выдзяленняў вусеняў. Гэтыя буравата-зялёныя напластаванні псуюць прадукцыю. Паспрабуйце змыць іх моцным струменем з лейкі (сіцечка знята). Асобнае лісце можна і адламаць, асабліва ніжняе, якое ўжо нічога не дае.

Хто пасеяў у канцы жніўня кроп, радуецца яго зялёнай шчацінцы. Цяпер гэтыя пасевы самы час падрыхліць, прапалоць. Расліны шпарчэй пойдуць у рост.

Падрыхліць неабходна веснавой сяўбы пятрушку і сельдэрэй, асенняй — салату, радыску. Ім яшчэ расці і радаваць нас ураджаем.

РЫХТУЕМ ПОЛЕ ДЛЯ ЧАСНАКУ

Неўзабаве наступіць пара, калі трэба высаджваць зімовы часнок —апошняя дзесяцідзёнка верасня. За некалькі тыдняў да наступлення ўстойлівых маразоў кожны зубок выкіне белыя карэньчыкі. У такім стане пойдзе часнок у «адпачынак» на ўсю зіму. Вясною зубок будзе гатовы стварыць моцнае сцябло і сямейку-цыбуліну.

Час рыхтаваць градку пад гэту культуру. Самае галоўнае — сонечнае месца. У зацені цыбуліна не расце.

Часнок «сябруе» з многімі папярэднікамі: ранняй бульбай, агуркамі, фасоляй і гарохам, ранняй капустай. Трэба ўстрымацца ад пасадкі ў месцах, дзе раслі цыбуля і, вядома, сам часнок.

Глеба павінна быць рыхлай, вільготнай і добра ўгноенай. Родзіць часнок на пясчаных, сугліністых, нават глінiстых землях. Іх трэба добра запраўляць арганічнымі ўгнаеннямі — вядро кампосту на два квадратныя метры і мінеральнымі— суперфасфатам (35—40 г) і хлорыстым каліем (10—15 г) на 1 кв. метр. Вясной не забудзем даць па вельмі вільготнай глебе 20 г на 1 кв. метр салетры ці крыху менш (15 г) мачавіны.

«Поле» павінна быць роўным з лёгкім ухілам (лепш сцякае веснавая вада). Садзім калівы радкамі ў 45 см і адно ад аднаго на адлегласці 10—15 см. Правільная пасадка і добры догляд з падкормкамі дадуць важкія цыбуліны.

Глыбіня пасадкі — 5—7 см. На пясчаных глебах садзім глыбей, на глінiстых — мяльчэй. Вельмі добра замульчыраваць градку перапрэлым гноем (2 см), торфам (3 см), проста парніковай зямлёй (2 см). Пад такой «коўдрай» часночным зубцам будзе ўтульна.

Многія дачнікі гадавалі сёлета цыбулю на сявок. Атрымалі розныя вынікі. Ёсць і вельмі дробныя калівы—ад двух-трох міліметраў да пяці. Захаваць іх зімою — праблема, бо «маленькія дзеткі» хварэюць.

Паспрабуем пасадзіць «недаросткаў» на невялічкую градку. Зрабіце гэта ў тыя ж тэрміны, што і часнок. Усе калівы абавязкова апусціце на 15—30 хвілін у малінавы раствор марганцоўкі. Добра, калі апрацуеце іх купарвасам (1 г на літр вады). Патрымаць у растворы да паўгадзіны.

Высаджваем радкамі, як моркву. Адлегласць аднаго каліва ад другога — 6 см. Глыбіня — да 1—2 см.

Глеба павінна быць запраўлена яшчэ лепш, чым для часнаку. Абавязкова падсыпаць попел — шклянку на тры пагонныя метры. Радкі папярэдне абдаць кіпнем — вядро на тры-чатыры пагонныя метры. Пасадкі прысыпаем торфам, кампостам, перапрэлым гноем (2—3 см). Вясной даём азотныя ўгнаенні, як і для часнаку.

А зімою стараемся, каб гэта месца было пад тоўстым снежным пухавіком. Снег спецыяльна падграбаем з іншых месц.

РАЯНАВАНЫЯ САРТЫ

Белы наліў

Усім узяло гэта дрэва: прыгажосцю кроны, смакам і памерамі пладоў. Вось толькі лёжкасць невялікая — зняты плод можа ляжаць не больш двух тыдняў. Выспявае ў жніўні. Белавата-жоўтыя плады — духмяныя, мяккія і сакавітыя — сядзяць вельмі густа. Асобныя з іх дасягаюць вагі 150 грамаў. А дарослае дрэва дае сто і больш кілаграмаў яблыкаў.

Адзін бок плода рабрысты, бы нехта ўмела прайшоў зварачным апаратам. Мякаць белая з зялёнымі пражылкамі. Яблыкі ўжываюць свежымі, з іх вараць духмянае варэнне, кампоты, сушаць. А які цудоўны з іх сок! І для дамашняга віна падыходзяць...

Дрэва сярэдняй моцы, крона вельмі густая. Па гэтай прычыне ўтвараецца шмат імклівых аднагадовых парасткаў-ваўчкоў. Зімовыя сцюжы пераносіць стойка. Да хвароб і шкоднікаў таксама ўстойлівае, хоць часам не можа процістаяць паршы (асабліва ў халаднаватае дажджлівае лета). Ды яшчэ даймае рак...

Белы наліў—адно з самых ранніх па аддачы пладовых дрэў. Ужо на чацвёртым годзе радуе першымі зборамі. З кожным годам ураджайнасць расце. У 15 гадоў дрэва дасягае вышэйшай ураджайнасці.

На нашых мізэрных дачных дзялянках трымаць Белы наліў без прышчэпкі на ім іншых сартоў —вялікая раскоша. У якасці «кватарантаў» могуць быць Медунічка, Суйслепскае, нават асенні сорт Слава пераможцам. Сумяшчальнасць гэтых сартоў добрая. А вырошчванне на адным дрэве розных па часу выспявання і смакавых якасцях пладоў узбагачае наш стол.

ПРЫСМАКІ ДЛЯ ДУШЫ

ПРЫПРАВА

ПАТРЭБНА: 3 кг спелых памідораў, 3—4 стручкі перцу горкага і 6 штук салодкага; 5 сярэдніх галовак часнаку; 300 г лісця і сцяблін пятрушкі, соль па смаку.

Памідоры прапусцім праз мясарубку. Дадаём паўшклянкі алею, мяшаем, ставім на агонь. 10 мінут кіпяцім.

Пакуль гатуюцца на агні памідоры, усё робім у такой паслядоўнасці: круцім на мясарубцы перац горкі і апускаем у кіпень на 5 мінут, салодкі перакручваем і апускаем туды на 3 мінуты, часнок прапускаем праз мясарубку, апускаем у масу, якая кіпіць, і адразу ж вымаем з печы ці знімаем з пліты. 300 г пятрушкі, прапушчанай праз мясарубку ці вельмі дробна пакрышанай нажом, дадаюцца апошнімі. Перамешваем. Солім па смаку.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

16 верасня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Дак. фільм.
9.00. Беларуская літаратура. 9-ы клас.
9.30. «Вобраз». Літаратурны часопіс.
10.30. «Чужы выпадак». Маст. фільм.
15.20. «Плач перапёлкі». Маст. фільм. 2-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. «Варвара-краса, Доўгая Каса». Маст. фільм.
18.00. Дак. фільмы.
19.00. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. Роднае слова. Тэлечасопіс.
19.50. «Цэнтразап» прапануе супрацоўніцтва.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. «Ахоўныя афарбоўкі». Маст. фільм (Польшча).
23.10. НІКа.
23.25. Конны спорт. Міжнародныя спаборніцтвы па канкуру на прыз Беларускай асацыяцыі па конегадоўлі.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Крэм-бруле». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.50. «Дзюймовачка». Мультфільм.
10.20. «440 герц». Музычная праграма для падлеткаў.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Дождж у чужым горадзе». Маст. фільм. 2-я серыя.
12.25. «Госць». Кароткаметражны фільм.
12.55. «Безыменны замак». Маст. фільм. 2-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Тэлемікст.
15.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.00. Поспех.
16.30. Выступленне ансамбля песні, танца і музыкі (Мексіка).
17.00. Навіны.
17.25. Міждзяржаўны тэлеканал «Астанкіна» і тэлебачанне Татарстана прадстаўляюць праграму «Узыходжанне да вытокаў».
18.00. «О, Марыяна».
18.10. «Багатыя таксама плачуць».
18.55. Футбол. Кубак уладальнікаў кубкаў. «Спартак» (Масква) — «Авенір» (Люксембург). 2-гі тайм.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Сустрэча ў Канцэртнай студыі Астанкіна з актрысай Веронікай Кастра.
22.00. Футбол. Еўрапейскія кубкі. У перапынку (22.50) — Навіны.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.30. Час дзелавых людзей.
8.00. Асобая папка.
8.15. Расійскія ордэны
9.15. Л. Панцялееў. «Верую».
10.20. Песні Віктара Рэзнікава.
11.15. «Граф Монтэ-Крыста». Маст. фільм. 2-я серыя.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Бізнес — новыя імёны.
15.15. «Гара Сарак».
15.35. Там-там навіны.
15.50. Далёкі Усход.
16.35. М-трэст.
16.50. Хрысціянская праграма «Надзея сёння».
17.35. Апазіцыя.
18.15. Паўднёвая Карэя. З мінулага ў будучыню.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Граф Монтэ-Крыста». Маст. фільм. 3-я серыя.
21.00. Футбол. Кубак УЕФА. «Дынама» (Кіеў) — «Рапід» (Вена). 2-гі тайм.
22.00. Весткі.
22.20. Давайце разбяромся.
22.45. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
23.15. Экзотыка.

17 верасня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Чырвонае лісце». Мастацкі фільм.
15.20. На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі. «Плач перапёлкі». Мастацкі фільм. 3-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. Беларуская літаратура. 10-ы клас.
17.15. «Дудка-бесялушка», «Лясныя казкі». Мультфільмы.
17.40. «Цёплы дом». Пра сямейны дзіцячы дом у вёсцы Халап'я Івацэвіцкага раёна.
18.00. Дак. фільмы.
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Зачытайце маё пісьмо...
19.15. Як пачаць уласную справу. Дыялог амерыканскіх бізнесменаў.
19.45. Бізнес-клуб «Партнёр». Выйсце з крызісу ёсць. Роздум спецыялістаў навукова - эканамічнага цэнтра «Экон». Перадача 1-я.
20.15. Тыдзень беларускага ўрада. Інтэрв'ю старшыні Гомельскага абласнога Савета народных дэпутатаў М. Р. Вайцянкова
7.50. «Фядорына гора». Мультфільм.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Студыя «Формула».
23.25. НІКа.
23.40. Футбол-92. Вынікі тура.
23.55. Футбол. «Хімік» (Гродна)— «Дынама» (Мінск).

Канал «Астанкіна»

8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.50. «Аператар Кыпс на бязлюдным востраве». Мультфільм.
10.10. Футбол. Еўрапейскія кубкі.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Задача з трыма невядомымі». Маст. фільм. 1-я серыя.
12.25. Кароткаметражны фільм.
12.55. «Безыменны замак». Маст. фільм. 3-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Тэлемікст.
15.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.00. Праграма тэлебачання Японіі. «Гісторыя аўтамабільнай прамысловасці Японіі».
17.00. Навіны.
17.25. ...Да 16 і старэйшым.
18.05. «Багатыя таксама плачуць».
18.50. Дак. фільм.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Хіт-парад «Астанкіна».
21.55. Аўтаралі «Парыж — Масква — Пекін».
22.20. Чорная скрыня.
23.00. Навіны.
23.20. Лімпапо.
23.50. Любімыя песні.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
7.50. Кіпрас Мажэйка. «Рэпартажы з НАТО».
8.20. Вольны час. «Дамашняе кола».
8.35. Майстэрня музыкі. Перадача 1-я.
9.10. Здабытак рэспублікі. Наш Маціс.
9.40. Вінілавыя джунглі.
10.10. «Праўда і міфы пра вадародную бомбу».
11.10. «Граф Монтэ-Крыста». Маст. фільм. 3-я серыя.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Сігнал.
15.15. «Калі загавораць камяні».
15.30. Пілігрым.
16.15. «Дараэман». Мультфільм (Японія). 3-я серыя.
16.30. Там-там навіны.
17.30. Азы кар'еры.
17.45. Праграма «Ключ».
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Студыя «Нотабене».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Рэпарцёр. «Нараджэнне».
19.45. «Граф Монтэ-Крыста». Маст. фільм. 4-я серыя.
21.15. Пятае кола.
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.25. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.55. Пятае кола (працяг).

НА ДВОР'Е

Сёння ўдзень па рэспубліцы воблачнае з праясненнямі надвор'е, часам дажджы. Тэмпература паветра ў Брэсце — 18—20, Гомелі — 17—19, Гродна, Мінску — 16—18, Магілёве — 15—17, Віцебску — 14—16 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак: 17-га на большай частцы тэрыторыі, 18-га месцамі кароткачасовы дождж. Тэмпература паветра ўначы 5—10, удзень 17-га — 13—18, 18-га — 16—21 градус цяпла.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь,
Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь,
калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін —32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850.
Зак. № 186.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12